

Kohtaamistaidetta erityistä tukea tarvitseville nuorille Telma-koulutuksessa

Kirsi Lindgren

2025 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Kohtaamistaidetta erityistä tukea tarvitseville nuorille Telma- koulutuksessa

Kirsi Lindgren
Sosionomi
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2025

Kirsi Lindgren

Kohtaamistaidetta erityistä tukea tarvitseville nuorille Telma-koulutuksessa

Vuosi 2025 Sivumäärä 45

Opinnäytetyön tavoitteena oli tarkastella Kohtaamistaitteen mahdollisuuksia ja haasteita erityistä tukea tarvitsevien nuorten parissa Telma-koulutuksessa. Nämä nuoret ovat sairauden tai vamman takia estyneitä hakemaan ammatilliseen tutkintoon johtavaan koulutukseen. Nuoret kärsivät usein esimerkiksi toiminnanohjauksen vaikeuksista, aistiyliherkkyksistä sekä muista erilaisista normaaliin arkeen vaikuttavista tekijöistä.

Tietoperustana käytettiin Maailman terveysjärjestön (WHO) tutkimusraporttia 2019 taiteen terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä sekä teoreettista tietoa Kohtaamistaideteesta menetelmänä. Työelämäkumppanina toimi Ammattiopisto Live, jossa opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin. Toiminnallisessa osuudessa toteutettiin Kohtaamistaidetta Telma-koulutuksessa opiskeleville nuorille.

Kohtaamistaideryhmän aikana tehtiin havainnointia sekä kerättiin palautetta nuorilta heidän matkastansa Kohtaamistaitteen parissa. Taideryhmän aikana nähtiin, miten nuoret osasivat heittäytyä taiteen tekemiseen moniaististen harjoitteiden johdattamina. Jokaisen ryhmässä olevan nuoren tuen tarve oli hyvin erilainen ja osalla vahvan tuen opiskelijoista oli oma ohjaaja koko taidetyöskentelyn ajan mukana. Havainnot osoittivat, että Kohtaamistaidete soveltuu erityistä tukea tarvitseville nuorille. Kohtaamistaidete voi tukea nuorten omia vahvuuksia ja taitoja, joita he Telma-koulutuksessa opiskelevat. Kohtaamistaidete antaa opiskelijoille osallistavan kokemuksen taiteeseen sekä onnistumisen kokemuksen taidetyöskentelyssä.

Asiasanat: Kohtaamistaidete, Telma-koulutus, osallisuus, onnistuminen

Kirsi Lindgren

Encounter Art for young people with special needs in Telma-education

Year

2025

Pages

45

The aim of this Bachelor's thesis was to examine the opportunities and challenges of Encounter Art with young people with special needs in Telma education. These young people are prevented from applying for education, leading to a vocational qualification due to illness or disability. Young people often suffer from, for example, difficulties with operational management, sensory hypersensitivity and various other factors that affect normal everyday life.

Theoretical background used was the World Health Organizations research report on factors influencing health and well-being of art, as well as theoretical information on Encounter Art as a method. The working life partner was the Live Vocational School, where the functional part of the thesis was implemented. The functional part included Encounter Art for young people studying in Telma-education.

During the Encounter Art group, observations were made, and feedback was collected from young people's journey with Encounter Art. The authors of this thesis saw how young people were able to throw themselves into making art with the help of multi-sensory exercises. Each young person in the group had a very different need for support, and some of the students with strong support had their own tutor throughout the art group. Observations indicate that Encounter Art is suitable for young people with special needs. Encounter Art can support young people's own strengths and skills, which they gain in Telma training. Encounter Art gives students an engaging experience with art and the experience of success in artistic work.

Keywords: Encounter Art, Telma-education, participation, success

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Telma-koulutuksen nuoret	7
3	Taiteen monikanavaiset vaikutukset	9
4	Kohtaamistaide	10
4.1	Osallisuus ja toiminnallisuus Kohtaamistaiteessa.....	12
4.2	Moniaistisuus Kohtaamistaiteessa.....	12
4.3	Kohtaamistaiteen kolmivaiheinen työskentely.....	13
5	Kohtaamistaideryhmän suunnittelu.....	14
5.1	Käytetyt tutkimusmenetelmät	16
5.2	Toteutuksen arviointi.....	16
6	Kohtaamistaideryhmä.....	17
6.1	Ensimmäinen ohjaukerta.....	17
6.2	Toinen ohjaukerta	20
6.3	Kolmas ohjaukerta	22
6.4	Neljäs ohjaukerta	25
6.5	Viides ohjaukerta	27
6.6	Kuudes ohjaukerta	30
7	Kohtaamistaidetoiminnan arviointi	33
7.1	Havainnoinnin tulokset	33
7.2	Opiskelijoiden palaute	35
7.3	Yhteenveto.....	35
8	Pohdinta	38
	Lähteet.....	40
	Kuviot	42
	Kuvat	42
	Liitteet.....	43

1 Johdanto

Kohtaamistaidetta erityistä tukea tarvitseville nuorille Telma-koulutuksessa on opinnäytetyö, jossa tarkastellaan Kohtaamistaidetta ja sen vaikutuksia menetelmänä kyseiselle ihmisryhmälle. Telma-koulutuksessa opiskelevat nuoret ovat koulutuksessa osana heidän kokonaiskuntoutustansa. Koulutuksen tavoite on vahvistaa nuoren erilaisia taitoja, joita hän tarvitsee mahdollisessa itsenäisessä asumisessa ja työelämässä. (Opetushallitus 2025.) Opinnäytetyön tavoite on tutkia millaisia mahdollisuuksia Kohtaamistaidemetenelmänä voi antaa erityistä tukea tarvitseville nuorille sekä millaisia haasteita se heille asettaa.

Kohtaamistaidteen päätavoite on lisätä hyvinvointia erilaisissa ihmisryhmissä, jossa sitä toteutetaan. Perustana Kohtaamistaideteelle on ihmisen perusoikeuksiin ja tasa-arvoon liittyvät eettiset periaatteet. Taide ja kulttuuri kuuluu kaikille ja niiden tulisi olla jokaisen saatavilla iästä, asuinpaikasta sekä elinolosuhteista riippumatta. Jokaisen tulisi saada toteuttaa taidetta oman toimintakykynsä, halunsa ja voimavarojensa mukaisesti koko elämänsä ajan. (Ahos & Pusa 2014, 16.) Taidetta ja sen vaikutuksia on tutkittu maailman terveysjärjestönkin (WHO) toimesta. Tuloksissa kävi ilmi, että taiteeseen osallistuminen vaikuttaa monikanavaisesti ja antaa mahdollisuuksia tukea ihmisen terveyttä ja hyvinvointia. (Houni, Turpeinen & Vuolasto 2020, 40.)

Työelämän kumppanina toimi Ammattiopisto Live ja siellä toimiva Telma-koulutus, jossa opinnäytetyön toiminnallinen osuus pidettiin. Toiminnallisessa osuudessa pidettiin Kohtaamistaidetta siellä opiskeleville nuorille. Opinnäytetyön tietoperustassa nostetaan esiin nuorten erityispiirteisiin liittyviä osa-alueita, kuten vuorovaikutus ja siihen liittyvät haasteet. Vuorovaikutus nousi myös eräänlaiseksi haasteeksi ja toisaalta mahdollisuudeksi Kohtaamistaideryhmän suunnittelussa ja itse toiminnassa. Kokemusten mukaan Kohtaamistaidemetenelmä mukaisesti myös itse osallistujan lisäksi toisen kohtaamista ja arvostamista. Kohtaamistaideteessa vuorovaikutus toisten kanssa voi olla esimerkiksi yhteistä taidetyöskentelyä tai arvostuskierroksella toiselle annettu arvostava palaute.

Tutkimusmenetelminä käytettiin havainnointia, palautekyselyä sekä vapaamuotoista haastattelua. Havainnointiin osallistui Kohtaamistaidteen ohjaajan lisäksi yksi Ammattiopisto Liven työntekijä. Opiskelijoilta kerättiin palautetta jokaisella ohjauskerralla suullisesti tai muulla kommunikointi tavalla sekä lopuksi kirjallisena. Kaikki toiminta opinnäytetyön aikana tapahtui anonymisti opiskelijoiden ja työntekijöiden intymiteettisuojaa kunnioittaen.

2 Telma-koulutuksen nuoret

Telma-koulutus on tarkoitettu nuorille, jotka eivät sairauden tai vamman vuoksi kykene ha-
keutumaan tutkintotavoitteiseen koulutukseen. Tässä koulutuksessa nuoret saavat eväitä työ-
hön tai työtoimintaan sekä itsenäiseen elämään, johon moni suuntaa koulutuksen jälkeen.
Koulutuksessa nuoret opettelevat erilaisia taitoja, joita he tarvitset jokapäiväisessä elämässä
esimerkiksi omatoimisuutta sekä sosiaalisia ja vuorovaikutustaitoja. Näitä harjoitellaan ai-
doissa tilanteissa, kuten erilaisissa työelämään tutustumisen harjoitteluissa. Telma-koulutuk-
sen laajuus on 60 osaamispistettä ja se kestää 1-3 vuotta riippuen opiskelijan yksilöllisestä
opintosuunnitelmasta. (Opetushallitus 2025.)

Erityistä tukea tarvitsevat nuoret käsitteenä on moniulotteinen, koska voidaan puhua monen-
laisista tukea aiheuttavista tekijöistä. Omien havaintojen mukaan tuen syynä voi olla esimer-
kiksi eri tasoinen kehitysvamma, fyysinen- tai liikuntavamma (CP), kuulo- tai näkövamma,
monivammaisuus, autismikirjon oireyhtymä tai joku muu neuropsykiatrinen häiriö.

Telma-nuoren toimintakykyyn voi vaikuttaa, joko pelkkä fyysinen vamma, kehitykseen liittyvä
tai molempia. Kyseisessä opinnäytetyössä ei ole tärkeää tuoda esiin opiskelijoiden diagnoo-
seja, koska niistä ei myöskään ole tietoa. Avaan kuitenkin Telma-nuorten erityispiirteitä,
jotka voivat johtua esimerkiksi kehityksellisistä neuropsykiatrisista häiriöistä. Näihin häiriöihin
lukeutuvat mm. Aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriö ADHD, Autismikirjon häiriö ja Tic-
oireet sekä Touretten syndrooma. (Savikuja & Puustjärvi 2022 43-78.)

Neuropsykiatriset häiriöt koskettavat isoa osaa koko maailman väestössä ja WHO:n mukaan
kyseiset häiriöt ovat merkittävin vajaakuntoisuuteen johtava tekijä lasten ja nuorten elä-
mässä. Neuropsykiatriset häiriöt vaikuttavat kehitykseen ja mahdollisuuteen elää normaalia
elämää (Savikuja & Puustjärvi 2022, 9.) Nämä häiriöt vaikuttavat vahvasti toiminnanohjauk-
seen, jolloin nuori voi tarvita jatkuvaa ohjausta kaikessa arkisessakin tekemisessä ja toimin-
nassa. Häiriöistä kärsivällä voi olla vaikeuksia sosiaalisissa taidoissa, havainnoinnissa sekä tun-
teiden ja käyttäytymisen säätelyssä. (Savikuja & Puustjärvi 2022, 15.)

Aistitiedon käsittelyn vaikeudet liittyvät usein neuropsykiatrisiin oireisiin. Aivot jäsentävät
ympäriältä tulevaa aistitietoa ja suhteuttavat sitä kokonaisuuteen. Aistitiedon käsittely vaikut-
taa, miten tulevaan tietoa tulkitaan ja sen perusteella siihen reagoidaan. Aisteihin voidaan
reagoida esimerkiksi liian heikosti, jolloin henkilö voi kaivata voimakkaita aistikokemuksia tai
voimakkaasti, jolloin esimerkiksi tavallisetkin äänet voivat kuormittaa. Aistitiedon käsittelyn
vaikeuksissa aivot eivät käsittele tietoa normaalisti, joka aiheuttaa poikkeavan reagoimisen.
Kyseinen tila aivoissa voi vaikuttaa vireystilaan sekä tarkkaavaisuuteen. (Savikuja & Puust-
järvi 2022, 31-33.)

Nämä yllä mainitut vaikeudet näkyvät usean Telma-koulutuksessa opiskelevan nuoren arjessa. Usealla nuorella onkin Telma-opettajan lisäksi oma työntekijä/ohjaaja tukemassa häntä koulupäivän ajan. Telma-koulutuksessa nuori saa oikeanlaista tukea opiskeluun sekä valmiudet, ohjauksen, tuen sekä mahdolliset apuvälineet itsenäiseen elämään opiskelun päätyttyä. (Opetushallitus 2025.)

Telma-koulutukseen hakeutuvat nuoret kärsivät usein kommunikaatioon ja sosiaalisiin taitoihin liittyvistä haasteista. Jokaisella oireyhtymällä on kuitenkin omat vuorovaikutukseen ja sosiaalisiin taitoihin liittyvät ominaispiirteet. Tämän lisäksi täytyy muistaa että, jokainen ihminen on oma yksilönsä omine persoonallisine piirteineen. Esimerkiksi kehitysvammaisuudessa tason mukaan ihminen jäsentää maailman melko hyvin. Lievästi ja keskivaikeasti kehitysvammaiset ihmiset oppivat usein puhumaan ja ymmärtävät puhetta hyvin. (Launonen 2023, 94-95.)

Autismikirjon henkilöillä taas voi olla vaikeuksia ymmärtää, että kanssa ihmiset ovat samankaltaisia toimijoita, kuin he itse. Autismikirjosta puhutaan autismikirjona, koska autismissa on erilaisia neurobiologisia syitä ja sen ilmenemistavat ovat moninaiset. Autismin vaikeusasteissa on myös isoja vaihteluita. Autismikirjon henkilöillä on vaikeuksia kaikissa vuorovaikutuskäyttäytymiseen liittyvissä piirteissä, jotka ilmaantuvat normaalin kehityksen omaaville yhdeksän kuukauden ikäisille lapsille. Vain niiden piirteiden perustalle rakentuvat kielellisen vuorovaikutuksen taidot myöhemmässä vaiheessa lapsen elämää. Moni autismikirjon ihminen ei osoita kiinnostusta toisten ihmisten tunteita kohtaan tai he eivät ymmärrä niitä. Heille yhteinen toiminta ei olekaan välttämättä positiivisia tunteita herättävä kokemus, kuten muille osallistujille. (Launonen 2023, 99.)

Yleisesti neuropsykiatrisista piirteitä omaavilla voi olla vaikeuksia asettua toisen ihmisen asemaan ja taipumus ymmärtää eleitä sekä ilmeitä väärin. Sosiaaliset tarinat ja kuvat tukevat hahmottamista siinä missä sanat eivät riitä. Sosiaalisten tarinoiden avulla voidaan selventää tulevia tapahtumia, tai käsitellä jotain jo tapahtunutta asiaa (Savikuja & Puustjärvi 2022, 192.) Kokemuksen mukaan kuvien käyttö onkin arkipäivää Telma-nuorten kommunikaation tukemisessa.

Sosiaalisia taitoja voidaan tarkastella kognitiivisinä taitoina. Miten esimerkiksi ongelmat ja tilanteet ratkaistaan. Tähän liittyy myös vahvasti eettisyys. Ei riitä, että ongelma vain ratkaistaan, vaan se tulee ratkaista eettisesti ja moraalisesti oikein. Aggressiivinen käytös voi olla monessa tilanteessa nopea ja tehokas, mutta moraalisesti ja eettisesti ei hyväksyttävä. Kasvattajat joutuvatkin käymään pitkän tien, jotta vaikkapa lapsen käytös saadaan yhteisön normien hyväksymäksi. (Kelttikangas-Järvinen 2010, 23-24.) Positiivinen vahvistaminen kuuluu autismikirjon lasten kuntoutus ja opetusohjelmiin. Vahvistamisella halutaan saada välitön vaikutus, jonka tarkoitus on lisätä toivotun käytöksen toistumista tulevaisuudessa. (Penttilä

2024, 135.) Kokemusten mukaan erityistä tukea tarvitsevilla nuorilla sosiaaliset taidot vaativat jatkuvaa harjoitusta ja tukea, jotta nuoret voivat toimia yhteisön ja yhteiskunnallisten normien mukaisesti.

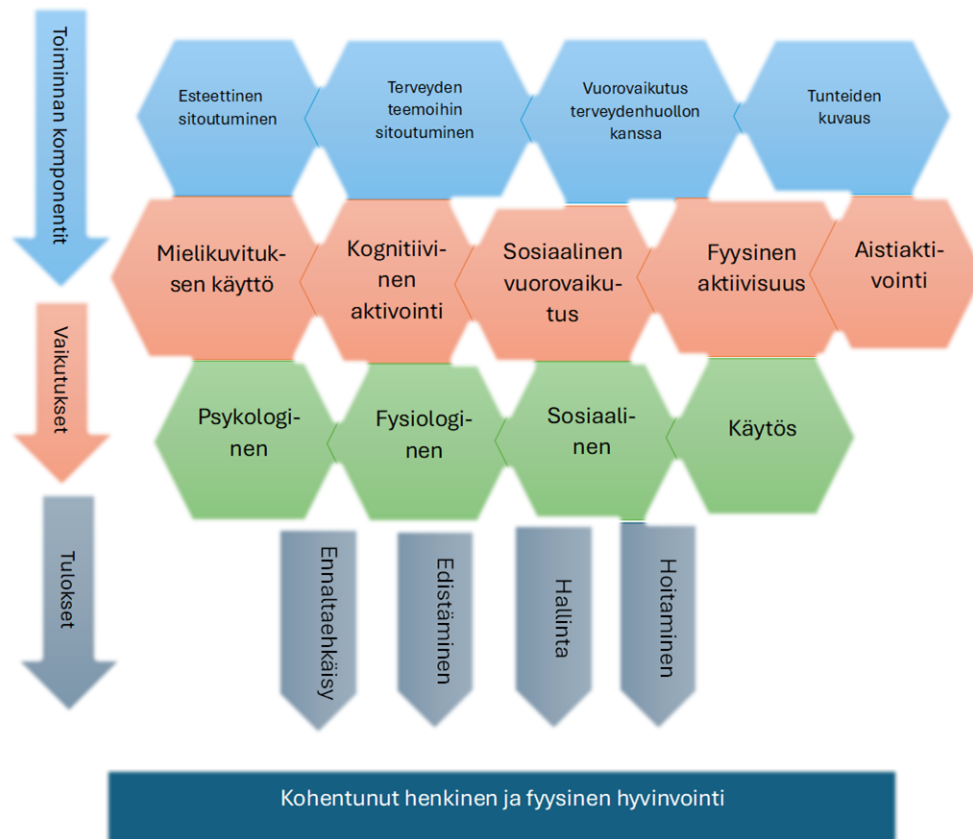
3 Taiteen monikanavaiset vaikutukset

Taide puhuttelee, koskettaa ja vaikuttaa meihin kokonaisvaltaisesti. Taide ylettyy meissä oleviin kokemusmaailman kerroksiin ja tunteisiin, joihin voi muuten olla vaikea päästä käsiksi. Erilaiset taiteen lajit puhuttelevat ja koskettavat eri tavalla. Sosiaalinen, yhteisöllinen ja taiteellinen toiminta, joka pitää sisällään vuorovaikutusta ja kosketusta on merkittävää elämänlaadun ja toimintakyvyn näkökulmasta. (Houni ym. 2020, 44-47.)

Taiteen mahdollisuudet ennaltaehkäisevässä työssä ovat moninaiset. Taide ja kulttuuri voivat vaikuttaa ennaltaehkäisevästi eri ihmisryhmissä. Taiteen tekemisen kautta voidaan vähentää yksinäisyyttä ja pysäyttää syrjäytymiskehitys. Taiteen tuoma sosiaalinen kanssakäyminen voidaan parantaa elämänlaatua sekä mielenterveyttä. (Houni ym. 2020, 112.) Tutkimustieto vahvistaa erilaisten taiteiden vaikutukset meidän terveyteemme. WHO:n tutkimusraportti vahvistaa, että taiteen osallistuminen vaikuttaa terveyteemme monella eri tavalla. (Houni ym. 2020, 40.)

Seuraavalla sivulla olevassa kuviossa 1 näkyy terveyden hyvinvointiin vaikuttavat elementit ja tulokset. Kuvio on Hounin ym. Taiteen edistämiskeskuksen Taidetta! julkaisuun tekemä looginen malli, joka on suomennettu versio Maailman terveysjärjestön raportista 2019 olevasta mallista. Kuviossa näkyy ylhäältä alaspäin toiminnan komponenteista tuloksiin vaikuttavat tekijät. Vaaleansinisissä ja vaaleanpunaisissa palkeissa kuvataan niitä terveyden kannalta keskeisiä taiteen ja kulttuuritoiminnan komponentteja, jotka ovat muun muassa sosiaalinen vaikutus, mielikuvituksen käyttö, aistien aktivointi, tunteiden herättäminen, fyysinen toiminta, kognitiivinen stimulaatio. Vaaleanvihreissä palkeissa kuvataan mihin alueisiin komponentit vaikuttavat. Niillä saadaan aikaan fysiologisia, psykologisia, sosiaalisia sekä käyttäytymiseen liittyviä vasteita. (Houni ym. 2020, 40-41.)

Fysiologiavasteita ovat matalampi stressihormonivaste, korkeampi sydän- ja verisuonireaktiivisuus sekä tehostunut immuunitoiminta. Psykologisia vasteita minäpystyvyyden vahvistuminen, tunteiden säätely ja selviytymiskeinojen kehittyminen. Sosiaaliseen ja käyttäytymiseen liittyviä vasteita yksinäisyyden ja eristyneisyyden vähentyminen sekä sosiaalisen tuen lisääntyminen, erilaisten taitojen kehittyminen, liikunnan lisääntyminen sekä terveempien elämäntapojen lisääntyminen. (Houni ym. 2020, 41.)

Kuvio 1 WHO:n raportista mukaillen (Houni ym. 2020, 42)

Toiminnan komponenttien ja niistä syntyneiden vasteiden kautta nähdään tuloksia, jotka viittaavat kohentuneeseen henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. Taidetta voidaan käyttää erilaisissa ihmisryhmissä tavoitteellisesti osana heidän kuntoutustansa ja hoitoa. (Houni ym. 2020, 138.)

4 Kohtaamistaide

Kohtaamistaide perustuu japanilaiseen Clinical Art- taidetyöskentelyyn, jota Japanissa on käytetty dementoituneiden vanhusten kognitiivisen kuntoutumisen tukena. Siihen on sisällynyt myös omaishoitajien konsultointi ja tukeminen sekä lääkinnällinen erityisosaaminen, jonka vuoksi se on toiminut osana moniammatillista kuntoutumista. (Rankanen & Pusa 2014, 13.)

Kohtaamistaidetta on kehitetty vuodesta 2006 yhdessä japanilaisen Clinical Art- yhdistyksen sekä japanilaisen yliopiston Tohoku Fukushin kanssa. Päätoimisena Kohtaamistaiteen

kouluttajana ja kehittäjänä on toiminut Laurea-ammattikorkeakoulu. Kohtaamistaide on rekisteröity tuotemerkki, jota vain Kohtaamistaiteen ohjaajaksi opiskellut voi käyttää tai järjestää sillä nimellä. (Rankanen & Pusa 2014, 12-13.)

Suomessa Kohtaamistaide on moniaistista, strukturoitua ryhmämuotoista toimintaa, jossa arvostus on isossa osassa koko ryhmätoiminnan ajan. Kohtaamistaiteessa vuorovaikutus muiden osallistujien ja ohjaajan välillä on myös keskeisessä roolissa. (Eskelinen, Holmikari & Leinonen 2023, 6.)

Kohtaamistaide on matalankynnyksen taidetoimintaa ja osallistuvalla ei tarvitse olla kuvalliseen taiteeseen liittyvää taustaa. Kohtaamistaiteeseen osallistuvan ei tarvitse osata mitään etukäteen, koska sitä toteutetaan ”kaikki osaa” periaatteella. Kohtaamistaiteessa osallistuja voi kokea turvallisuutta, koska ohjaaja ohjaa ja opastaa osallistujaa koko vaiheittaisen työskentelyn ajan. (Eskelinen ym. 2023, 11.) Kokemukseni mukaan tarvitaan vain kyky tarttua silvetimeen tai johonkin muuhun maalaamisessa käytettävään elementtiin. Kohtaamistaide erottuu muusta kuvallisesta taidetyöskentelystä siinä, että sillä on selkeät toimintaperiaatteet. Nämä ovat vuorovaikutus, arvostus ja moniaistisuus. (Eskelinen ym. 2023, 15-17.)

Kohtaamistaide ei ole suora kopio Japanilaisesta Clinical Art- menetelmästä, mutta siinä vaikuttavat japanilaiset käsitteet bigagu, mitate ja kansei. Bigagu on japanilaisen estetiikan termi, joka tarkoittaa kirjaimellisesti oppia kauneudesta (Tieteen termipankki 2025). Mitate käsitteenä on kokonaisvaltaista arvostavaa kohtaamista. Kolmantena kansei, joka on hyvinvoinnin käsite. Sanotaan, että ihminen, jolla on paljon kanseita on herkkä aistimaan ympäristöään. Hän myös vaalii omaa sekä muiden hyvää. (Pusa 2014, 6.)

Kohtaamistaiteessa ihminen ei kohtaa pelkästään muita osallistujia vaan myös taidemateriaalit ja maailman niiden ympärillä. Taidemateriaalit ovat jotain konkreettista, jonka voi aistia. Aistikokemus muovautuu yksilön omista valinnoista koostuvaksi taideteokseksi ohjatussa toiminnassa. (Rankanen & Pusa 2014, 14.)

Kohtaamistaide eroaa taideterapiasta siinä, että se tapahtuu aina ryhmässä ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kohtaamistaiteessa ei myöskään ole tarkoitus keskittyä ihmisen sisäiseen maailmaan vaan taiteen tekemisen tuomaan iloon ja estetiikkaan. Taideterapiassa keskeinen vaikuttava tekijä on taiteen kautta etäännyttämisen prosessi. Asiakas voi kokea olevansa umpikujassa, jossa taiteen tekeminen voi antaa uutta näkökulmaa. Taidetyöskentelyssä syntynyt tuotos ei vain edusta tekijäänsä. Taide teos on aina, jotain, joka on taiteilijan itsensä ulkopuolella. (Rankanen & Pusa 2014, 15.)

Kohtaamistaiteen käsikirja ohjaajille johdanto osuudessa kirjan toimittaja Tiina Pusa mainitsee, että Kohtaamistaiteen ei ole tarkoitus kuitenkaan omia taidetta tai kohtaamista. Taidetta ei voi omistaa ja kohtaaminen ei ole kenenkään yksinoikeus Pusa sanoo.

Kohtaamistaide on taidemenetelmä, jonka eettinen perusta on siinä, että taide kuuluu kaikille. Kulttuuri ei ole vain joidenkin oikeus, vaan se tulisi olla jokaisen ihmiselämän perusrakente. (Ahos & Pusa 2014, 16.) Kohtaamistaiteen on tarkoitus lisätä hyvinvointia ihmisryhmissä, jossa sitä toteutetaan. Kohtaamistaide voi toimia osana kuntoutusta ja toimintakykyä ylläpitävänä ennaltaehkäisevänä menetelmänä. Kohtaamistaiteen tavoite on aina ryhmälle muista asetetuista tavoitteista huolimatta yksilön arvostus, vuorovaikutuksen edistäminen, yksilön omien valintojen mahdollistaminen, osallistujan voimavarojen etsiminen sekä taiteen tuoman ilon ja moniaististen kokemusten mahdollistaminen. (Niiniö 2014, 22.)

4.1 Osallisuus ja toiminnallisuus Kohtaamistaiteessa

Sosiaalipedagogiikassa osallisuus nähdään suhteena johonkin yhteisöön. Osallisuus kuvaa luonnetta, joka syntyy ihmisen ja yhteisön välille. Ihmisen kokemus osallisuudesta tulee merkityksellisistä sosiaalisista suhteista, joiden pohjalta syntyy kokemus yhteisöön kuulumisesta. (Nivala & Rynänen 2019, 138.)

Sosiaalipedagogiikan mukaan toiminnallisuus kietoutuu yhdessä tekemiseen ja niistä saatavien yhteisten kokemusten tarkasteluun. Yhteistoiminta antaa mahdollisuuden vuorovaikutukselle ja kohtaamiselle. Yhdessä tekeminen ja sille asetettu päämäärä synnyttää osallistujien välille positiivista riippuvuutta, joka luo parhaimmillaan yhteenkuuluvuuden tunteen. Osallistuminen toimintaan voi antaa merkityksellisyyden kokemuksen toimijana sekä osana yhteisöä. (Nivala & Rynänen 2019, 209-2010.)

Kohtaamistaide on tavoitteellista, hyvinvoinnin lisääntymiseen tähtävää toimintaa, joka luo ihmisryhmille mahdollisuuden osallisuuteen yhteisöllisen toiminnan kautta. Kohtaamistaiteessa yksilön hyvinvointi linkittyy yhteisön hyvinvointiin, joka tarkoittaa, että jokainen yksilö nähdään kuuluvan johonkin yhteisöön. Yhteisöön kuuluminen voi olla myös palvelujärjestelmän tasolla yhteisöön kuulumista, jossa Kohtaamistaide on osana yksilön kuntoutus- tai hoitosuunnitelmaa. (Niiniö & Holmikari 2014, 26.)

4.2 Moniaistisuus Kohtaamistaiteessa

Aistit ovat meidän yhteytemme maailmaan sekä omiin tuntemuksiimme. Moniaistisuus eli multisensorisuus tarkoittaa useamman, kuin yhden aistin käyttöä samanaikaisesti. Ihminen tekee luontaisestikin havaintoja ympäristöstään käyttäen eri aisteja samanaikaisesti (Voutilainen 2014, 38.) Moniaistisuus ei ole mitenkään erikoinen käsite, vaan tässä kontekstissa sillä halutaan viitata kokemuksellisuuteen hyvässä mielessä. Kohtaamistaiteessa moniaistisia harjoitteita halutaan käyttää rentoutumiseen ja aktivointiin. Näiden kahden välinen yhteisymmärrys

voi vaikuttaa luovuuteen ja mielikuvitukseen, joka edesauttaa osallistujaa taidetyöskentelyssä. (Voutilainen 2014, 38.) Vaikka Kohtaamistaide on pääsääntöisesti kuvallista taidetta voi moniasitaisuuteen liittyä musiikkia, draamaa, tanssia tai kirjoittamista. Moniaistilliset kokemukset rentouttavat ja antavat osallistujalle läsnäolon kokemuksen. (Voutilainen 2014, 38.)

Moniaistisuus on myös yksi osa taideprosessia. Kohtaamistaiteessa moniaistisuus saattaa painottaa virittäytymis- osuuteen, mutta taidetyöskentely voi myös olla moniaistista toimintaa. Taidemateriaaleilla ja välineillä on aisteihin vaikuttavia ominaisuuksia. Taidevälineiden ääreen voidaan pysähtyä ja niitä voidaan tutkia, tunnustella tai vaikka haistella. (Leinonen & Koistinen 2014, 48-50.)

4.3 Kohtaamistaiteen kolmivaiheinen työskentely

Kohtaamistaide pitää sisällään aina kolmivaiheisen työskentelyn. Virittäytymisen, taidetyöskentelyn ja arvostuskierroksen. Virittäytymistä voi ajatella siltana taidetyöskentelyyn, joka luo parhaimmillaan osallistujalle turvallisen olon ja kuulumisuuden tunteen ryhmään, jossa hän osallistuu Kohtaamistaiteeseen. Virittäytymisellä on psykologinen rooli yksilön ja ryhmän toiminnassa, jolla halutaan lisätä spontaaniutta, luovuutta ja avoimuutta suhteessa toisiin sekä taidetyöskentelyyn. Virittäytymisellä halutaan lisätä osallistujan työskentely halua. Virittäytymisessä voidaan käyttää erilaisia luovia menetelmiä soveltaen niitä ryhmän tarpeisiin. Vaihtoehtoisesti erilaisia kortteja käyttäen osallistujien kuulumiskierroksella. (Ahava & Vuorio 2014, 44-46.)

Kohtaamistaiteessa taidetyöskentelyä voidaan tarkastella ohjaajan roolin kannalta kahdesta pääteemasta käsin. Nämä ovat taideprosessin ohjaaminen ja reflektiivinen ohjaavuus. Näiden kummankin alle sijoittuu alateemoja. Taideprosessin ohjaamiseen kuuluu struktuuri ja vaiheistus, ohjeistus ja havainnollistaminen sekä teknikoiden ja materiaalien hallinta sekä moniaistisuus. Reflektiiviseen ohjaavuuteen kuuluu kannustus ja arvostus, hiljainen läsnäolo ja havainnointi sekä vuorovaikutus ja toiminnan muuttaminen. (Leinonen & Koistinen 2014, 48.)

Kohtaamistaiteessa taidetyöskentely on aina strukturoitu ja vaiheistettu. Vaiheita voi olla eri määrä riippuen taidemenetelmästä. Tämä tarkoittaa, että taidetyöskentely, on pilkottu osiin ja työskentelyä ohjeistetaan vaihe kerrallaan. Ohjaaja havainnollistaa taidetyöskentelyä konkreettisesti näyttäen esimerkkiä piirtämällä tai maalaamalla (Leinonen & Koistinen 2014, 48.)

Arvostus Kohtaamistaiteessa on kokonaisvaltaista ja se näkyy koko toiminnan ajan. Se näkyy muun muassa siinä, miten osallistujaa tuetaan ja miten hänen teoksiinsa suhtaudutaan.

Kohtaamistaitteessa jokaisen työ on arvokas. Osallistujaa voidaan tukea ja kannustaa sanallisesti tai sanattomilla viesteillä. Ohjaajalta vaaditaan kykyä tehdä havaintoja osallistujissa toiminnan aikana. Esimerkiksi milloin olisi hyvä antaa sanallista kannustusta vai tarvitaanko enemmän hiljaista työskentelyrauhaa. Osallistujaa myös autetaan tarpeen mukaan taidetyöskentelyn valmistumisessa sekä sen valmiiksi saamisessa. (Leinonen & Koistinen 2014, 49.)

Arvostuskierros on Kohtaamistaitteen kolmas ja viimeinen vaihe. Arvostuskierrossosiossa jokaisen työlle annetaan arvostusta. Kohtaamistaitteessa yhtä tärkeää, kuin arvostavan palautteen antaminen toiselle on tärkeää saada arvostavaa palautetta myös itselle. Arvostuskierroksella annettu ja saatu palaute voi parhaimmillaan antaa yksilölle sekä koko ryhmälle voimaannuttavan kokemuksen, joka voi kantaa vielä taideryhmän jälkeenkin. Ohjaajan rooli arvostuskierroksessa on tärkeä, jotta arvostuskierros voi toteutua onnistuneesti. Ohjaaja huolehtii, että jokaisen työtä huomioidaan kunnioittavasti (Caven-Pöysä 2014, 54-57.)

5 Kohtaamistaideryhmän suunnittelu

Taideryhmän suunnittelu alkoi yhteistyössä Telma-luokan opettajan ja koulutuspäällikön kanssa syksyllä 2024. Ajatuksena oli pitää Kohtaamistaidetta Telma-nuorille ja havainnoida, miten se heille soveltuu. Ajatus tuotiin esiin ensin Telma-koulutuksen opettajalle ja sitten koulutuspäällikölle. Opettajalla oli valmiina varattu aika taidepaja työskentelylle keväällä 2025. Kohtaamistaideryhmän pitämisestä innostuttiin koululla ja opettajan kanssa sovittiin alustavasti Kohtaamistaideryhmän toteuttamisesta keväällä 2025 osana opiskelijoiden taidepajatyöskentelyä. Alustavasti taidepajaryhmässä oli sovitusti seitsemän opiskelijaa eri Telma-luokilta.

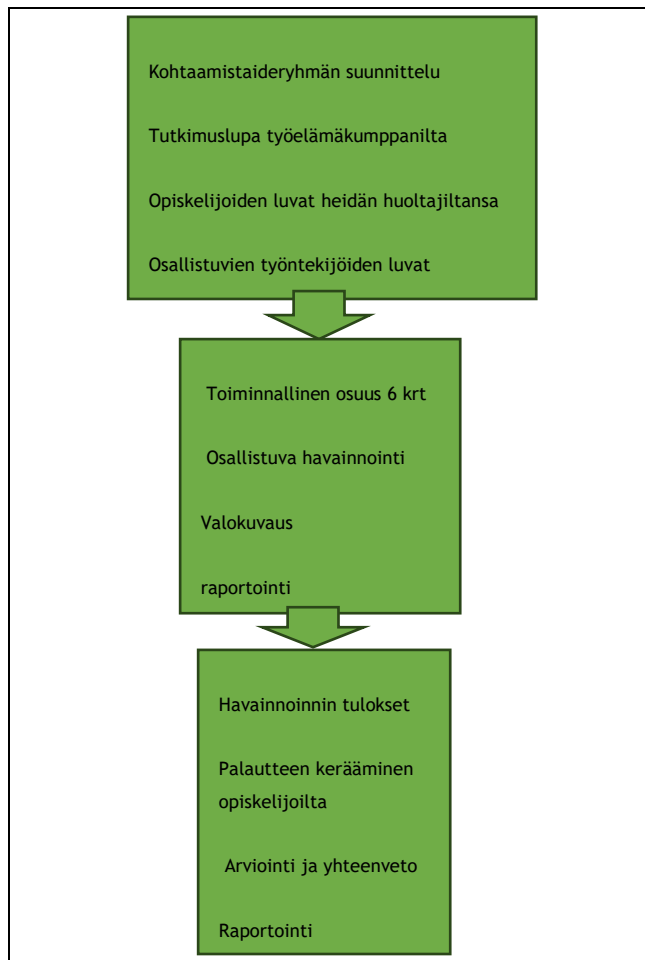
Kyseessä oli toiminnallinen kehittämiseen painottuva opinnäytetyö. Toiminnallinen kehittämistyö on usein käytännönläheistä, jossa kohderyhmän osallistuminen on olennaista. Kehittämispainotteiseen työhön liittyy kokeileminen käytännössä sekä mahdollisuus tehdä korjaavia tulkintoja kokeilun jälkeen. (Kostamo, Airaksinen & Vilkkä 2022, 10.) Toiminnallisessa osuudessa pidettäisiin Kohtaamistaidetta kuusi kertaa Telma-koulutuksen opiskelijoille heidän koulupäivänsä aikana. Opinnäytetyön tavoitetta pohdittiin ja päädyttiin siihen, että tavoite olisi enemmänkin Kohtaamistaitteen mahdollisuuksiin ja haasteisiin kohdistuva, kuin vaihtoehtoisesti johonkin dilemmaan koskien erityistä tukea tarvitsevia nuoria. Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteen määrittäminen ja rajaaminen ovat merkittävässä osassa prosessia, koska se takaa onnistuneen lopputuloksen (Turunen, Pekonen, Korhonen & Tohmola 2025, 31).

Opinnäytetyössä tarkastellaan, miten Kohtaamistaidemenetelmänä soveltuu Telma-koulutuksessa opiskeleville nuorille. Tarkoituksena oli selvittää, olisiko Kohtaamistaidemenetelmä liian haastavaa opiskelijoille, koska siinä on monta vaihetta ja vaihtoehtoisesti millaisia mahdollisuuksia se

voisi antaa erityistä tukea tarvitseville nuorille. Voisiko Kohtaamistaidetta käyttää Telma-koulutuksessa tukemaan nuorten hyvinvointia ja toimintakykyä osana heidän kuntoutustaan.

Tutkimuslupaa tarvittiin kyseiseen opinnäytetyöhön, vaikka henkilötietoja ei kerättäisi. Tutkimuslupa varmistui koulutuspäällikön esihenkilön kautta huhtikuussa, jolloin ryhmä oli jo alkanut. Ryhmään osallistuvien nuorten huoltajia piti tiedottaa asiasta ennen ryhmän alkamista ja heiltä tarvittiin kirjallinen lupa saada osallistua opinnäytetyön toiminnalliseen osioon. Jokaiselta nuorelta saatiin lupa osallistua sekä lupa käyttää heistä otettuja kuvia, siten, että opiskelijoita ei voitaisi tunnistaa kuvista. Opiskelijoille myös kerrottiin Kohtaamistaideryhmän alussa, että kyseisestä Kohtaamistaideryhmästä, johon he osallistuvat tultaisiin tekemään opinnäytetyö.

Alla olevassa kuviossa 2 havainnollistettuna opinnäytetyön prosessin eteneminen ylhäältä alaspäin katsottuna.

Kuvio 2 Opinnäytetyön prosessi

5.1 Käytetyt tutkimusmenetelmät

Tarkoituksena oli tehdä systemaattista ja osallistuvaa havainnointia Kohtaamistaideryhmän aikana. Osallistuvalla havainnoinnilla tarkoitetaan, että havainnoijat osallistuvat tutkimuskohteen toimintaan eli tässä tapauksessa havainnoijat osallistuvat ja toimivat Kohtaamistaideryhmän sisällä, joko avustajana tai ohjaajana. Osallistuvassa havainnoinnissa on olennaista, että, tutkija pääsee sisälle yhteisöön, jossa tutkittava on. (Vilkkä 2006,44-45.)

Havainnointi tutkimusmenetelmänä sopi kyseiseen opinnäytetyöhön, koska sillä saadaan välitöntä tietoa ryhmän toiminnasta. Havainnointi laadullisena tutkimusmenetelmänä sopii erityisen hyvin esimerkiksi vuorovaikutuksen tutkimiseen. Havainnointi soveltuu myös hyvin tilanteisiin, jotka saattavat muuttua nopeasti sekä silloin, kun tutkittavalla on kielellisiä vaikeuksia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Toiminnan toteutusta olisi myös hyvä tuoda esiin esimerkiksi käyttämällä havainnoivia kuvia. (Turunen ym. 2025, 34.) Kohtaamistaideryhmän aikana otettiin kuvia opiskelijoiden työskentelystä toiminnan aikana, joita on käytetty ohjauksetojen kuvausten yhteydessä.

Havainnointiin osallistui Telma-koulutuksen opettaja Kohtaamistaitteen ohjaajan lisäksi. Työntekijä antoi myös kirjallisen suostumuksensa osallistumisesta opinnäytetyöhön. Havainnoinnin perustana toimi viisi kysymystä, jotka olivat. 1. Minkälaisia positiivisia havaintoja tehtiin Kohtaamistaideryhmän aikana? 2. Millaisia negatiivisia havaintoja tehtiin Kohtaamistaideryhmän aikana? 3. Tehtiinkö havaintoja opiskelijoiden sosiaalisissa ja vuorovaikutustaidoissa? 4. Mikä oli parasta Kohtaamistaideryhmän aikana? 5. Soveltuuko Kohtaamistaidete erityisen tuen opiskelijoille? Muut käytetyt menetelmät olivat kirjallinen palautekysely, jonka perusteella osaa opiskelijoista haastateltiin lyhyesti ja vapaamuotoisesti Kohtaamistaideryhmän viimeisen toimintakerran jälkeen.

5.2 Toteutuksen arviointi

Kohtaamistaideryhmään liittyvää palautetta opiskelijoilta kerättiin suullisesti mahdollisuuksien mukaan taidekertojen aikana ja niiden jälkeen sekä kirjallisena Kohtaamistaideryhmän lopussa. Kehittämistyön arviointia toiminnasta tehdään keräämällä palautetta kohderyhmältä sekä työelämäkumppanilta (Turunen ym. 2025, 34). Palautetta Kohtaamistaideryhmästä pyydettiin myös usein osallistuvilta työntekijöiltä.

Opiskelijoilta kysyttiin suullisesti, oliko joku erityisen vaikeaa tai mikä oli mukavinta Kohtaamistaideryhmän aikana sinä päivänä. Useimmiten ei ollut aikaa esittää kysymyksiä toiminnan jälkeen. Viimeisen kerran jälkeen täytettävässä kirjallisessa palautekyselyssä oli kolme kysymystä 1. Oliko joku vaikeaa Kohtaamistaideryhmän aikana? 2. Mikä oli parasta Kohtaamistaideryhmän aikana sekä 3. Osallistuisiko opiskelija uudelleen samanlaiseen toimintaa? Saaduista

havainnoista ja palautteista nostettiin teemat, jotka nousivat esiin liittyen Kohtaamistaitteen mahdollisuuksiin ja haasteisiin.

6 Kohtaamistaideryhmä

Kohtaamistaideryhmä oli osana jo valmista Telma-koulutuksen opettajan valmistamaa taidepajaryhmää. Opiskelijoiden valintaan vaikutti ainakin opiskelijakierto. Opiskelijakerrolla varmistetaan, että kaikki opiskelijat saavat osallistua taidepaja työskentelyyn. Esimerkiksi samat opiskelijat, jotka osallistuivat syksyllä antavat paikan keväällä opiskelijoille, jotka eivät ole vielä osallistuneet kyseiseen pajaan. Muita syitä voi olla opiskelijoiden kiinnostus luovaan tekemiseen sekä pedagogiset syyt.

Kohtaamistaideryhmään osallistujien tuen tarve oli myös erilainen ja osalla oli työntekijä/ohjaaja koko ajan ohjaamassa. Kyseisillä opiskelijoilla on enemmän haasteita kommunikaatiossa ja toiminnanohjauksessa. Tämän takia heillä on oma ohjaaja koko koulupäivän ajan. Kohtaamistaideryhmään valikoin itselleni tuttuja taidetoita ohjattavaksi. Virittäytymiseen valikoin myös hyväksi kokemiani virittäytymismetodeja. Arvostuskierrokseen otin uusia ja vanhoja itselle tuttuja käytänteitä. Arvostuskierroksen toteuttaminen oli, ehkä vaikein osa suunnittelussa. Suunnittelua vaikeutti epätietoisuus eri tapojen toimivuudesta kyseiselle ryhmälle. Ensimmäisillä ohjauskerroilla tehtyjen havaintojen perusteella pystyi jo paremmin arvioimaan, miten arvostuskierros kannattaa toteuttaa, jotta se palvelee mahdollisimman hyvin opiskelijoita. Oli hienoa huomata, että suunnitelmaa pystyi muuttamaan lennosta, jotta Kohtaamistaideryhmään osallistuminen ei olisi opiskelijoille liian haastavaa.

6.1 Ensimmäinen ohjauskerta

Ensimmäisellä ohjauskerralla toteutettiin muovikorttityö. Kyseisessä työssä maalattiin kortilla A3-kokoiseen akryylipaperiin oma valintainen luontomaisema. Kävimme ensin yhteisesti läpi mitä Kohtaamistaideryhmässä jokaisella kerralla tapahtuu. Opiskelijoille kerrottiin Kohtaamistaitteeseen kuuluvan kolme erilaista vaihetta. Virittäytyminen, taidetyöskentely ja arvostuskierros. Kävimme hieman läpi mitä tämä arvostuskierros pitää sisällään. Mietimme myös yhdessä mitä arvostus sanana tarkoittaa. Yksi opiskelijoista keksi heti, että se on jotain kannustavaa.

Virittäytymisessä opiskelijat ohjattiin valitsemaan itselleen maisemakuvan. Istuimme ensin ringissä ja opiskelijat ohjattiin tekemään mielikuvaharjoitusta, koskien valitsemaansa maisemakuvaa tai jotain muuta itselleen mielekästä luontopaikkaa. Opiskelijat ohjattiin sulkemaan silmät eläytymään valitsemaansa luontopaikkaan. Mieleisessä luontopaikassa haisteltiin ilmaa

ja havainnoitiin ympäristöä ohjaajan ohjaamana. Miltä tuntuu, onko lämmin vai kylmä sekä hengitettiin syvään rentoutuaksemme. Harjoituksen jälkeen avattiin silmät. Yksi opiskelija oli hieman äänekäs, eikä oikein pystynyt orientoitumaan tehtävään. Tilassa kävi myös muita ihmisiä mielikuvaharjoituksen aikana, joka häiritsi opiskelijoita sekä ohjaajaa. Osalle myös silmien laittaminen kiinni tuntui haastavalta. Alussa ohjattiinkin, että jos silmien kiinni pitäminen on vaikeaa se ei ole pakollista. Kävimme läpi miltä mielikuvaharjoitus tuntui ja pystyivätkö opiskelijat pääsemään omaan luontomaisemaan. Osa sanoi, että harjoitus oli hyvä, mutta osalle vaikeampi havaintojen perusteella.

Varsinainen taidetyöskentely aloitettiin valitsemalla värit ja testaamalla miltä muovikortilla maalaaminen tuntuu harjoituspaperille. Tämän jälkeen sai alkaa maalaamaan valitsemaansa maisemaa. Opiskelijoille kerrottiin, että on mahdollista maalata myös siveltimellä, jos kortilla maalaaminen on vaikeaa. Yksi opiskelija pyysi siveltimen, koska koki muovikortin haastavaksi itselleen. Suurin osa opiskelijoista kuitenkin alkoi innokkaasti maalaamaan kortilla. Opiskelijat lähtivät heti tekemään maalausta ja uppoutuivat siihen.

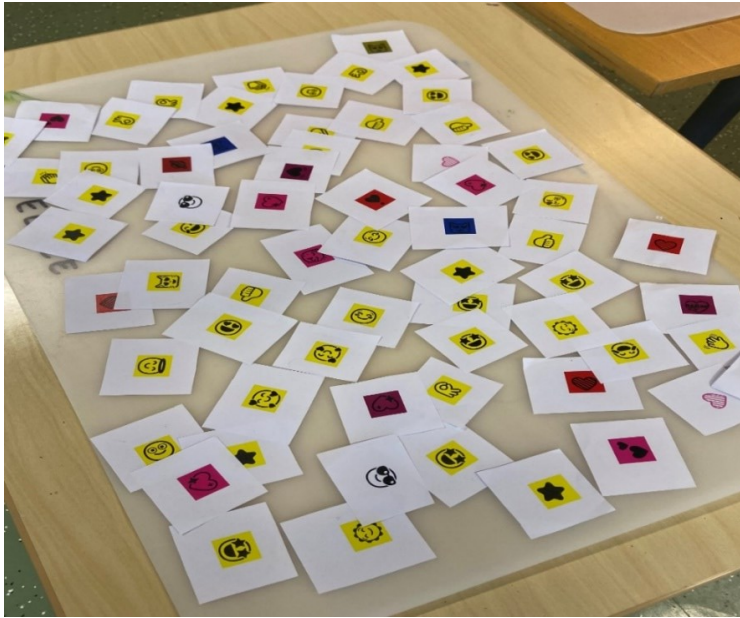
Maalaamisen ohessa opiskelijat juttelivat asioista liittyen heidän elämäänsä. Esimerkiksi tulevan viikonlopun tapahtumista ja odotuksista. Maalaamisen lomassa kuului innostuneita ja iloisia ääniä. Suurin osa opiskelijoista teki maisemamaalauksen melko nopeasti, koska juuri kuukaan ei alkanut tehdä yksityiskohtia maalaukseen. Yksi opiskelija keskittyi pitkään ja maalasi valitsemaansa maisemakuvan yksityiskohtaisesti.

Arvostuskierros oli opiskelijoille uusi asia. Ennen arvostuksen antamista käytiin läpi, mitä siinä tehdään ja mikä sen tarkoitus on. Arvostuskierros tehtiin pienillä emoji kuvilla niin, että jokainen kiersi katsomassa valmiita töitä, jonka jälkeen meni valitsemaan kuvan, jonka halusi antaa toisen opiskelijan työlle. Opiskelijat ohjeistettiin niin, että jokainen antaa arvostavan kuvan kaikille muille, paitsi itselleen ei ole pakko laittaa arvostavaa kuvaa. Opiskelijat hyvin nopeasti ymmärsivät mitä tehdä, mutta osa tarvitsi ohjausta tekemisessä. Jälkikäteen mietin, että arvostuskierroksessa olisi voinut hieman yksityiskohtaisemmin ohjeistaa opiskelijoita. Esimerkiksi mennä järjestyksessä pöytää ympäri. Pysähtyä yhden teoksen kohdalla, jonka jälkeen hakea kuva sille työlle. Emojikuvia olisi voinut myös asettaa pöydän keskelle, jotta opiskelijat olisivat voineet valita heti kuvan teoksen kohdalla.

Lopuksi kävimme läpi jokaisen saamat kuvat ja mietimme vähän kuvien merkitystä. Mitä adjektiiveja opiskelijoilla tuli mieleen saamistaan kuvista. Kävimme myös läpi miltä palautteen antaminen tuntui sekä miltä tuntui itse saada palautetta. Osa kommentoi, että palautteen antaminen oli hassua ja palautteen vastaanottaminen tuntui hyvältä. Lopussa oli ylimääräistä aikaa ja opiskelijoilta kyseltiin, mikä oli parasta ensimmäisellä toimintakerralla. Yksi opiskelijoista sanoi, että parasta oli arvostuskierros koko sen kertaisen Kohtaamistaideryhmän aikana. Arvostuksen antamisessa kuvilla olisi voinut selkeästi ohjeistaa, että opiskelijat menevät kuva

kerrallaan ja rauhoittuvat palautteen antamiseen. Haaste varmasti tuossa kohtaa oli, että opiskelijoilla oli jo kova nälkä ja he odottivat, että pääsevät lounaalle.

Alla olevassa kuvassa 1 arvostuskierroksella käytettyjä emoji kuvia.

Kuva 1 Arvostuskierrokseen käytetyt kuvat

Kuvassa 2 Kohtaamistaideryhmään osallistuneen opiskelijan upeaa maalaamista muovikortilla luontomaisemaa mallina käyttäen.

Kuva 2 Muovikorttityöskentelyä mallia käyttäen

6.2 Toinen ohjauskerta

Toisella kerralla toteutettiin klassikkotyö, jossa öljypastelleja käyttäen piirrettiin ja väritettiin oma valintainen omena. Virittäytyminen alkoi niin, että ohjaaja kaatoi opiskelijoille omenamehua ja sen jälkeen opiskelijat hakivat itselleen omenan. Omenoita oli vihreitä sekä punakeltaisia. Aistin hieman hämmennystä opiskelijoissa, mutta kävimme heti läpi päivän työskentelyn ja kyselinkin opiskelijoilta mikähän tänään voisi olla aiheena. Kukaan ei kommentoinut, joten kerroin heille.

Aluksi opiskelijat saivat haistella ja maistella omenaa sekä juoda omenamehua hetken rauhassa. Opiskelijoilta kyseltiin, miltä omena tuoksuu tai maistuu. Opiskelijoille annettiin valmiita adjektiiveja, kuten makea tai hapan. Huomasin, että opiskelijoiden keskittyminen meni selkeästi syömiseen ja juomiseen.

Hetken päästä opiskelijoita kehoitettiin laittamaan omena syrjään hetkeksi ja heidät ohjeistettiin päivän taidetyöskentelyyn. Aluksi ohjeistettiin testaamaan öljypastelleja harjoituspaperiin. Moni opiskelija alkoi piirtämään omenaa siihen. Heidä kehoitettiin kokeilemaan värejä päällekkäin mallia näyttäen. Ohjeistettiin myös, että työssä olisi tarkoitus laittaa montaa väriä päällekkäin, jotta saa mahdollisimman paksun pinnan omenalle. Osalle tämä ohjeistus ei jostain syystä ollut helppo ymmärtää. Toki voi olla, että muu hälinä ja omenan syöminen vaikutti tähän. Opiskelijat juttelivat muun muassa edellisen päivän tapahtumista ja se aiheutti ylimääräistä hälinää. Hetken oli ajatus, että pitääkö huomauttaa asiasta, mutta kaikki keskittyivät työskentelyyn, kun alettiin ohjeistamaan värien valinnassa ja käytössä. Opiskelijat alkoivat kokeilla värejä, vaikka osalle jo värien valitseminen tuotti vaikeuksia.

Kokeilun jälkeen lähdettiin tekemään itse omenaa paksummalle paperille. Tässä kohtaa ohjeistettiin, miten kannattaa aloittaa piirtäminen. Eli ensin tehdä omenan ääriviivat. Kaikki lähtivät piirtämään ja värittämään omenaa. Nopeimmat opiskelijat saivat tehdä hammastikuilla jotain koristuksia omena, jonka jälkeen se kiillotettiin talkkia käyttäen. Lopuksi omenan sai leikata ja liimata valitsemalleen taustakartongille. Havainnoinnissa ryhmän opiskelijoiden eritasoinen tuen tarve nousi haasteeksi. Toisaalta, vaikka osalle oli haastavampaa, kaikki olivat kuitenkin melko saman tahtisia työskentelyssä, koska heillä oli ohjaaja tukena. Klassikkotyössä on aika monta vaihetta, joista esimerkiksi hammastikulla kaivertelu osion olisi voinut jättää pois kokonaan.

Arvostuskierros tehtiin tällä kertaa kahdessa ryhmässä käyttäen kuvia sekä adjektiivilappuja. Ensimmäisellä kerralla huomattiin, että kuusi opiskelijaa on aika iso määrä ja arvostuskierros vaatii keskittymistä. Kahdessa ryhmässä se toimi, ehkä hieman paremmin. Aluksi ajatus oli käyttää vain adjektiiveja, mutta huomasin heti, että sanallinen arvostus on osalle liian haastavaa. Onneksi emoji kuvat pystyttiin lisäämään kesken arvostuskierroksen liikaa opiskelijoiden päätä sekoittamatta. Oli oikeastaan hyvä, että jokainen sai emoji kuvia sekä adjektiiveja.

Kuvassa 4 opiskelijan mielikuvitusta käyttäen tehty omena sekä arvostuskierroksella saamat arvostavat palautteet.

Kuva 4 Värien ja mielikuvituksen käyttöä sekä arvostusta

6.3 Kolmas ohjauskerta

Kolmannella ohjauskerralla toteutettiin virtaava vesi teos. Alun virittäytymisessä olimme ringissä ja kuuntelimme hetken rentouttavaa vedensolinaa. Ringin keskellä oli sininen kangas, jonka päällä oli kiviä. Aluksi rentouduimme hetken silmät kiinni veden ääntä kuunnellen. Tämän jälkeen tehtiin peiliharjoitus. Jokainen opiskelija sai itselleen parin, jonka kanssa tehtiin käsillä virtaavaa vettä. Harjoitus tehtiin niin, että aluksi toinen johti käsillä ja toinen pyrki tekemään samaa liikettä samaan aikaan ja sitten vaihdettiin paria, että kumpikin sai kokeilla harjoitusta. Osalle harjoitus oli hieman vaikea. Osa opiskelijoista ei jaksanut tehdä harjoitusta, kuin pienen hetken. Tällä kertaa opiskelijoita oli poissa ja ryhmässä oli vain viisi opiskelijaa. Yksi opiskelijoista teki ohjaajan kanssa, ja selkeästi ohjaajan parina ollut opiskelija olisi voinut tehdä harjoitusta kauemmin. Tällaisessa opiskelija ryhmässä myös työntekijöiden tai ohjaajan osallistumisesta harjoitukseen voi olla hyötyä. Opiskelijoilla on vaikeuksia

toiminnanohjauksessa, joka voi vaikuttaa tämän kaltaisissa harjoitteissa. Mallin näyttäminen rohkaisee ja tukee opiskelijaa.

Harjoituksen jälkeen opiskelijat ohjattiin ottamaan 2 kiveä. Tunnustelimme kiviä miltä ne tuntuvat käsissä sekä katselimme kivien pintaa ja värejä. Opiskelijat olivat hyvin kiinnostuneita kivien pinnasta ja väreistä. Tämän jälkeen mentiin omille paikoille ja aloitettiin itse työskentely.

Opiskelijoille kerrottiin ensimmäisen vaiheen työskentelyyn liittyvät asiat. Jokaisella opiskelijalla oli aluksi vain harjoitus paperi edessä, johon sai testata, miltä kuivilla heinillä maalaaminen tuntuu ja millaista jälkeä siitä tulee. Opiskelijoille näytettiin myös mallia, miten heinillä voi piirtää. Miten esimerkiksi vaikuttaa, jos heiniä on yksi tai useampi samaan aikaan kädessä. Opiskelijat lähtivät innostuneesti kokeilemaan heinillä piirtämistä. On huomioitava, että opiskelijoilla ei ole kaikkea työskentelyyn liittyviä tarvikkeita tai papereita samaan aikaan pöydällä, vaan sitä mukaa, kun työskentelyssä edetään ohjaaja jakaa tarvittavat välineet ja paperit.

Kokeilun jälkeen otettiin varsinainen paperi, johon ohjattiin asettamaan valitsemat kivet ja sen jälkeen maalaamaa musteella heiniä käyttäen virtaavaa vettä. Osa opiskelijoista teki selkeästi virtaavaa vettä. Yksi opiskelija myös maalasi heinän kukinto osalla räiskien mustetta paperiin innokkaasti. Heinillä piirtäminen oli silmin nähden mielekäästä opiskelijoille, ja kukaan ei pyytänyt esimerkiksi sivellintä vaihtoehtoisesti maalaamiseen.

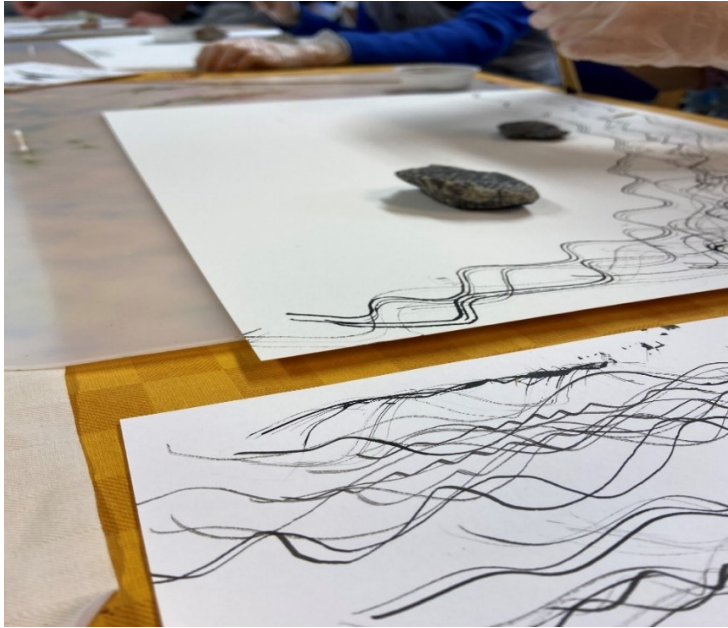
Hetken päästä opiskelijoille kerrottiin, että tulemme vielä maalaamaan vesiväreillä teokseen, jotta opiskelijat osaavat varautua seuraavaan vaiheeseen. Vesiväreillä maalaaminen oli myös mieluista opiskelijoille ja osa sekoitteli värejä keskenään saadakseen monenlaisia eri sävyjä. Osa opiskelijoista oli silmin nähden iloisia ja nauruakin kuului maalaamisen aikana. Papereille syntyi mitä hienompia teoksia mielikuvitusta käyttäen. Eräs opiskelija kertoi tehneensä jäätelön. Jäätelö herätti keskustelua. Keskusteltiin ja ihmeteltiin, että miten se voi olla vedessä. Tuli ehdotuksia, että jospa se olisi veden kestävä jäätelö. Tämä herätti paljon huvittuneisuutta työskentelyn lomassa.

Arvostuskierros tehtiin niin, että jokainen sai laittaa paperista tehdyn pienen kehyksen siihen kohtaan omassa työssä, joka oli omasta mielestä paras kohta. Tämä oli opiskelijoille melko helppoa ja opiskelijat löysivät nopeasti kehys paikan omassa työssä. Jokainen sai vielä sanallisesti kertoa mitä siinä on ja miksi vallitsi kyseisen kohdan. Tämän jälkeen annettiin vielä apulodit.

Alla olevassa kuvassa 5 opiskelija piirtää virtaavaa vettä musteella kuivia heiniä käyttäen.

Tämä oli taidetyöskentelyn ensimmäinen vaihe. Kuvassa 6 opiskelijan omintakeinen kuvaus virtaavasta vedestä.

Aluksi mustetta on räiskitty paperille, jonka jälkeen maalattu vesiväreillä erilaisia mielikuvituksellisia elementtejä. Kuvassa 7 opiskelija tehnyt selkeän vesistön, jossa yksityiskohtia ja maisemaa.

Kuva 5 Virtaavaa vettä musteella

Kuva 6 Musteen räiskimistä ja värien käyttöä

Kuva 7 Vesistö ja maisemaa

6.4 Neljäs ohjaukerta

Neljännellä kerralla toteutui kimono. Alussa opiskelijoille kerrottiin päivän aihe, jonka jälkeen lähdettiin virittäytymään aiheeseen japanilaista musiikkia kuunnellen. Seisoimme ringissä, jossa oli värikkäitä huiveja keskelle. Jokainen opiskelija sai ottaa yhden tai kaksi huivia. Osa opiskelijoista tarvitsi apua huivien valitsemisessa. Tämän jälkeen aloimme liikkua tilassa huiveja heiluttaen ja tunnustellen. Opiskelijoita ohjattiin heiluttamaan ja esimerkiksi heittämään huiveja ilmaan. Sai myös ottaa parin, jonka kanssa sai toteuttaa huivitanssia. Lopuksi solmimme kaikki huivit yhteen, ja heilutimme isoa huivia ringissä hetken ihastellen huivien eri värejä. Osa opiskelijoista innostui heti heiluttamaan huiveja ja selkeästi se oli heille mieluista. Toisille taas huivien heiluttaminen tuntui vaikealta.

Virittäytymisen jälkeen aloitimme itse työskentelyn. Aluksi opiskelijat saivat pienen harjoituspaperin, johon saivat luonnostella kimono kankaan. Pöydällä oli myös kuvia kimonoista, joista osa katsoi mallia. Yksi opiskelija valitsi kimonon väriksi huivien värit, jotka hän oli valinnut alkuvirittäytymisessä. Kyseisellä opiskelijalla on haasteita sanallisessa kommunikoinnissa ja usein itsekkin yllätty, miten paljon enemmän opiskelijat ymmärtävät esimerkiksi asia yhteyksiä, kuin he eivät aina pysty ilmaisemaan omaa ymmärtämisen tasoa.

Harjoittelun jälkeen aloitettiin varsinainen kankaan maalaus. Osa opiskelijoista tarvitsi paljon ohjausta työn aloittamisessa. Muutama opiskelija ei ihan ymmärtänyt mistä oli kyse, vaikka

puhuttiin kimono kankaan maalaamisesta. Osalle ohjeet olivat selkeät ja he lähtivät heti työtämään kimono kangasta. Kankaan maalaamisen jälkeen sai koristella musteella yksityiskohtia kimoonon. Osa ei halunnut niitä tehdä. Moni tarvitsi apua kimonon sapluunan kanssa, mutta suurin osa opiskelijoista pystyi leikkaamaan kimonon itse. Opiskelijat valitsivat myös kimonolle taustapaperin, johon kimono lopuksi liimattiin. Kimono työskentelyssä annetaan lahjakangas vierustoverille, mutta jätin sen osion pois ajan puutteen vuoksi.

Lopuksi teimme arvostuskierroksen taas kuvia ja adjektiiveja käyttäen. Tällä kertaa se meni ripeästi. Vähäistä toiminnanohjausta tarvitseville opiskelijoille se oli jo tuttua, ja he osasivat toimia melko itsenäisesti. Kävimme vielä lopuksi läpi jokaisen saaman palautteen. Osa opiskelijoista oli silmin nähden mielissään palautteesta.

Kimonon monivaiheinen työskentely sai pohtimaan, että olisi itse kankaan maalaaminen kannattanut aloittaa suoraan ilman harjoitus paperille maalaamista. On hyvä huomioida monivaiheisessa työssä työn määrä, jotta opiskelijat jaksavat keskittyä ja tehdä työn loppuun. Yksikään opiskelija ei kuitenkaan ole valittanut työmäärästä ryhmän aikana, vaan tekevät aina mukana. Havainnointiin osallistuvan opettajan mielestä harjoituspaperille maalaaminen oli hyvä asia. Alla olevassa kuvassa 8 opiskelija asettelee valmista kimonoa taustakartongille, jonka hän valitsi. Kuvassa 9 valmis upean värinen kimonotyö ja arvostuskierroksella saatu arvostavapalaute. Kimonossa oli monta erilaista vaihetta.

Kuva 8 Kimonon asettelua

Kuva 9 Arvostavaa palautetta

6.5 Viides ohjauskerta

Viidennellä ohjaus kerralla toteutui monotypia. Monotypiassa saadaan kuva maalaamalla esimerkiksi laatan päälle, johon painamalla paperi saadaan yksi abstrakti taideteos. Työskentely aloitettiin virittäytymällä kuvien ja omien kuulumisten kertomisella. Kahdelle pöydälle oli aseteltu erilaisia taidekuvia. Toisella pöydällä oli esittävää taidetta Ateneumin taidepakasta ja toisella pöydällä abstrakteja kuvia. Jokainen opiskelija ohjattiin ottamaan esittäväkuva ja abstraktikuva. Opiskelijoita myös ohjattiin miettimään esimerkiksi värejä, tunnetta tai teemaa kuvien valitsemisessa. Valintojen jälkeen keskusteltiin, mitä eroa kuvilla on. Mietimme esittävän ja abstraktin taiteen eroja, jonka jälkeen kävimme kierroksen, jossa jokainen sai kertoa, miksi valitsi juuri kyseiset kuvat. Opiskelijoilta tuli erilaisia vastauksia. Esimerkiksi kuvan teema. Yksi opiskelija valitsi maalauksen, jossa tyttö istuu yksin pöydän ääressä. Hän kertoi, että joutuu usein olla koulun jälkeen yksin kotona ja valitsi kuvan sen takia. Taide selkeästi herättää itsereflektointia ja auttaa käsittelemään tunteita.

Virittäytymisen jälkeen kävimme läpi päivän taidetyöskentelyn ja opiskelijoita kehoitettiin valitsemaan värejä maalaamista varten. Jokaiselle opiskelijalle annettiin kolme erilaista välinettä maalaamista varten. Pieni kertakäyttölusikka, hammasharja ja vaahtomuovi suti. Aluksi testattiin harjoituspaperille maalaamista ja välineitä harjoituspaperille. Opiskelijat lähtivät innostuneesti maalaamaan. Opiskelijoita piti vielä kehottaa kokeilemaan rohkeasti jokaista maalausvälinettä, koska moni olisi tehnyt vain yhdellä välineellä. Harjoituspapereille syntyi hienoja taideteoksia, joista heräsi ajatuksia, mitä ne voisivat esittää, vaikka kukaan ei maallanut esittävää taidetta. Yhden opiskelijan mielestä hänen maalauksessansa oli palanut pizza, koska siinä oli punaista ja mustaa väriä.

Testailun jälkeen siirryimme laatan maalaamiseen ja painantaan. Osalla oli selkeä visio, mitä he halusivat maalata ja osa laittoi vain paljon väriä laatan päälle. Työskentely vaikutti mieluisalta ja helpolta opiskelijoille ja he uppoutuivat maalaamiseen. Osa teki kaksi painantaa ja tämän jälkeen maalauksia kuivateltiin hiustenkuivaajalla, jonka jälkeen ne liimattiin valitsemalle taustakartongille.

Arvostuskierros käytiin tällä kertaa niin, että opiskelijat seisoivat kahden pöydän takana. Ohjaaja nosti aina yhden työn esiin, jonka jälkeen opiskelijat ottivat joko adjektiivin tai kuvan, jolla halusivat arvostaa toisen opiskelijan työtä. Jokaisen palaute käytiin läpi ja he saivat myös itse sanoa, mikä kuva tai kuvaava adjektiivi heillä oli kädessä. Aiemmin ohjaaja on aina sanonut ja käynyt läpi sanallisesti jokaisen saaman palautteen. Osaa opiskelijoista jännittää olla esillä ja puhua sekä osalla verbaalinen kommunikaatio haastavaa. Opiskelijat olivat ilahuneita palautteista, joita saivat ja töiden esiin nostaminen oli selkeästi heille positiivinen asia. Lopuksi kysyttäessä oliko arvostuskierros vaikea tai helppo, niin palaute oli, että siltä väliltä. Osalle oli vaikea kertoa.

Ryhmässä oli vain neljä opiskelijaa tällä kertaa sairasteluiden vuoksi. Tunnelma oli selkeästi rauhallisempi pienemmässä ryhmässä. Yksi opiskelija on usein hieman ahdistuneen oloinen, mutta tällä keralla hänkin vaikutti iloiselta ja rentoutuneemmalta. Selkeästi ryhmän koolla voi olla vaikutusta myös herkimpiin opiskelijoihin. Pienempi ryhmä toimii paremmin ja tunnelma on levollisempi.

Alla olevassa kuvassa 10 opiskelija testailee erilaisia maalausvälineitä. Osa opiskelijoista tarvitsi paljon rohkaisua erilaisten välineiden kokeiluun. Kuvassa 11 opiskelijoiden mukana olleiden ohjaajienkin valmiita monotypia töitä.

Kuva 10 Erialaisten maalausvälineiden testailua

Kuva 11 Valmiita taideteoksia

6.6 Kuudes ohjauskerta

Viimeiselle kerralla tehtiin avaruusteemainen koko ryhmän yhteinen musiikkimaalaus. Edellisen ja saman päivän aikana koottiin myös taidenäyttely, jossa sai käydä ihastelemissa Kohtaamistaideryhmän aikana tehtyjä taideteoksia. Taidenäyttely koottiin koulun käytävälle, jossa myös muut Telma-opiskelijat sekä työntekijät pystyivät käydä katselemissa taidetöitä.

Virittäytymis- osiossa viimeisellä kerralla opiskelijat saivat valita itselleen avaruusaiheisen kuvan. Kuvat olivat esimerkiksi planeettoja tai muita avaruuden elementtejä. Kävimme läpi kierroksen, jossa jokainen sai kertoa, miksi valitsi kyseisen kuvan tai vain sanoa mitä kuvassa on. Keskustelimme myös planeetoista ja kuvissa olevista asioista, ja mitä ne kenessäkään herätti. Useat opiskelijat valitsivat kuvan värin tai muodon perusteella.

Itse taidetyöskentelyssä piirsimme öljypastelleilla ja hiililiiduilla sekä kuuntelimme erilaisia klassisen- ja instrumentaalisen musiikin kappaleita. Opiskelijoita ohjattiin ensin kuuntelemaan musiikki ja sitten valitsemaan väri, jolla halusi piirtää. Opiskelijat aloittivat piirtämisen melko vaisusti ja aloittaminen oli selkeästi vaikeaa. Tämä voi tapahtua muidenkin ihmisryhmien kanssa kokemusteni mukaan. Opiskelijoita ohjattiin myös piirtämään musiikin inspiroimana. Osa piirsi pastelliiliiduilla ja osa käytti hiililiitua. Jälkikäteen mietin, että vesiväreillä maalaaminen olisi voinut myös olla hyvä ratkaisu, koska monelle opiskelijalle niillä maalaaminen on ollut mielekästä.

Opiskelijoita ohjeistettiin myös, että yhden kappaleen jälkeen vaihdettaisiin paikkaa ja opiskelijat istuisivat ja piirtäisivät vieruskaverin paikalla. Tämä oli myös hieman hankalaa osalle opiskelijoista, joten päädyimme, että paikkaa vaihdettiin, vain kaksi kertaa ja koko soittolistan aikana. Kuunneltavia kappaleita oli seitsemän. Alun vaikeuden jälkeen osa innostui piirtämisestä, ehkä vasta puolessa välissä toimintaa. Kokonaisaika piirtämiselle oli noin puoli tuntia. Ohjaaja piirsi myös malliksi mukana aina välillä, mutta opiskelijat eivät kiinnittäneet siihen huomiota. Piirtämisen loputtua opiskelijoita ohjeistettiin etsimään piirroksista itselle mieluinen paikka, josta leikattaisiin planeetta muottia käyttäen. Lopuksi planeetat liimattiin yhteiselle kartongille.

Arvostuskierros tehtiin niin, että jokainen opiskelija antaisi arvostuksen koko Kohtaamistaideryhmän toiminnalle. Ohjaaja kävi sanallisesti läpi kaikki taidekerrat muistutuksena mitä oli tehty, jotta opiskelijat hahmottaisivat paremmin kokonaisuuden. Muisteltiin virittäytymis- osioita sekä taidetyöskentelyjä. Osalle oli selkeästi vaikea ymmärtää tämä konteksti. Tämän jälkeen täytettiin myös opiskelijoiden palautelomakkeet ohjaajien avustamana.

Pohdimme paikalla olleen työntekijän kanssa jälkikäteen, miten viimeisen Kohtaamistaide kerran musiikkipiirtäminen meni. Mietimme, oliko musiikkipiirtäminen liian vaikeaa nuorille. Opiskelijoilla ei välttämättä ole paljon kokemusta sen kaltaisesta toiminnasta. Tämä saattoi olla syynä sille, miksi se vaikutti olevan haastavaa heille. Mietimme myös, että haittaako, jos jotkut asiat ovat haastavia opiskelijoille.

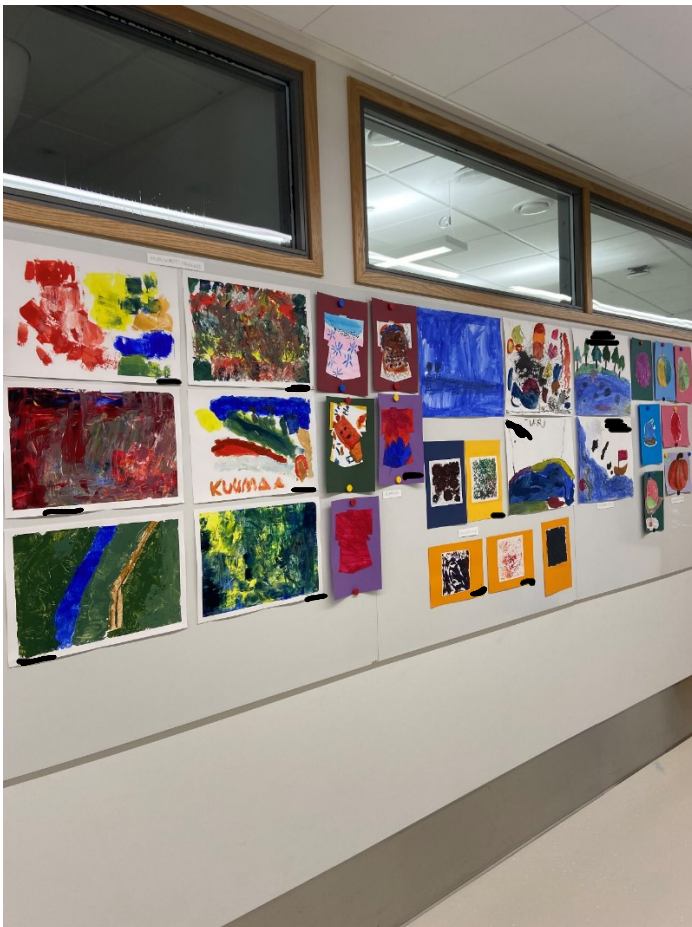
Kuvassa 12 loppuvaiheen piirtämistä hiililiiduilla. Musiikkipiirtämisessä ja maalaamisessa inspraatio saattaa nousta, mitä kauemmin musiikkia kuunnellaan. Kuvassa 13 opiskelija testaa, miten sormella voi myös levittää värejä. Vieressä ohjaaja piirtää musiikin tahdissa malliksi opiskelijoille. Kuvassa 14 valmiita taideteoksia, jotka on koottu taidenäyttelyksi koulun käytävälle kaikkien nähtäväksi. Kuvassa näkyy, miten upeita ja erilaisia töitä opiskelijat tekivät.

Kuva 12 Väriiloistoa

Kuva 13 Hiililiiduilla piirtämistä sormea käyttäen

Kuva 14 Taidenäyttely

7 Kohtaamistaidetoiminnan arviointi

Palautetta ja havaintoja kerättiin jokaiselta toiminta kerralta havainnointiin tehtyjen kysymysten perusteella. Kohtaamistaitteen mahdollisuuksien ja haasteiden kannalta tärkeimmät asiat nousivat esiin jo varmasti ensimmäisillä kerroilla. Taidekertojen suunnittelua tehtiin jatkuvasti taidekertojen väleissä sekä ohjauskerroilla saatujen havaintojen perusteella.

Haasteita taideryhmälle asetti sille asetettu aika ja sen sijoittautuminen koulupäivään. Taideryhmä kokoontui aamupäivällä ennen lounasta. Opiskelijat olivat usein loppua kohden nälkäisiä ja joskus jo ryhmän alussa. Taideryhmä päivä oli perjantai, joka saattoi myös olla osalla opiskelijoista syynä koettuun vireydentilaan. Onneksi tähän pystyi varautumaan ja joskus pystyi pitämään kaikki työskentelyvaiheet lyhyesti ja ytimekkäästi.

Suunnittelussa päänvaivaa aiheutti lähes kaikki Kohtaamistaideryhmään liittyvä. Ajallisesti oli vaikea arvioida, kuinka kauan eri taidemenetelmät kestäisivät sekä niiden toimivuus. Virittämisen- osio oli myös haastava mieltä. Miten moniaistiset harjoitteet toimisivat kyseisen ryhmän kanssa. Arvostuskierron oli varmasti vaikein suunnittelussa. Miten nuoret ymmärtäisivät ja, miten se lopulta toimisi. Oli paljon jännitystä ilmassa ennen Kohtaamistaideryhmää ja usein, miten sen aikanakin.

7.1 Havainnoinnin tulokset

Opettajan havaintojen perusteella opiskelijoiden keskittyminen taidetyöskentelyyn lisääntyi taidekertojen aikana. Osa tarvitsi paljon ohjausta, mutta kaikki saavat työn valmiiksi melko samanaikaisesti. Arvostuskierroksella jokaisen työ huomioitiin erityisellä tavalla, joka oli osalle opiskelijoista selkeästi rohkaisevaa. Omien havaintojeni mukaan osa opiskelijoista ei enää jaksanut keskittyä niin hyvin ja osalle myös vaikea hahmottaa mistä oli kyse. Välillä oli vaikea saada selville, miten osa opiskelijoista ymmärtää, koska he eivät pysty sanallisesti ilmaisemaan itseään ja sitä, miten hyvin he ymmärtävät ohjeistusta. Usein ohjaajana saattaa aliarvioida opiskelijan kykyä ymmärtää, koska hän ei pysty kommunikoimaan sanallisesti.

Kaikissa tehdyissä havainnoissa usein esiin nousseet positiiviset teemat olivat opiskelijoiden avoimuus, innostuminen sekä heidän uppoutumisensa työskentelyyn. Keskittyminen saattoi olla osalle vaikeaa virittämisen- osiossa ja arvostuskierroksella, mutta itse taidetyöskentelyssä monet uppoutuivat tekemiseen. Osa opiskelijoista selviytyi itsenäisesti koko ryhmän ajan, mutta osa tarvitsi jatkuvaa ohjausta. Ohjaus kerroilla oli minun (ohjaajan) lisäksi usein neljä työntekijää. Yksi toimi havainnoijana ja avusti ryhmän toiminnassa. Kolme muuta avustivat tiettyjä opiskelijoita koko työskentelyn ajan. Neljä opiskelijaa seitsemästä selviytyi melko

itsenäisesti Kohtaamistaideryhmän aikana. Heille ei myöskään ollut niin paljon keskittymisvaikeuksia virittymis- sekä arvostusosioissa.

Opettajan havaintojen mukaan pedagogisesta näkökulmasta Kohtaamistaide tukee opiskelijoiden oppimista monella tavalla. Opettaja nosti esiin muun muassa motoriset ja sosiaaliset taidot, itsensä ilmaisun sekä välineistä huolehtimisen. Parasta Kohtaamistaideryhmän aikana kysymykseen nousi toistuvasti tietyt teemat. Opiskelijoiden uppoutuminen työskentelyyn, mielikuvituksenkäyttö, luovuus, arvostuskierros ja vaiheittainen työskentely.

Arvostuskierrokseen liittyi myös haasteita, koska osalle vaikeimmin toiminnanohjauksen haasteista kärsiville opiskelijoille se oli vaikeaa. Toisaalta kyseisillä opiskelijoilla on samoja tilanteita jatkuvasti koulupäivän aikana. Muutamasta opiskelijasta oli myös vaikea sanoa, miten hyvin he arvostuskierroksen ymmärsivät. Haasteet eivät välttämättä ole huono asia ja opiskelijat tarvitsevat myös haasteita. Haastavien asioiden kautta saamme usein myös onnistumisen kokemuksia. Arvostuskierros tukee opiskelijoiden päätöksen tekoa sekä vahvistaa heidän onnistumisensa kokemusta taidetyöskentelyssä saadun palautteen kautta. Toiselle annettavaa palautetta joutuu miettimään sekä tekemään päätöksen minkälainen positiivinen kuva tai adjektiivi voisi kuvata opiskelukaverin työtä. Tämä harjaannuttaa heidän oppimistaan. Toiselle hyvän palautteen antaminen voi myös vahvistaa myötäelämisen taitoa sekä sosiaalista kanssa käymistä opiskelija kaverin kanssa.

Negatiivisina asioina Kohtaamistaideryhmän ohjaajan havaintojen mukaan nähtiin ryhmän eritasoisuus ja alkuperäinen ryhmän koko. Ryhmässä oli alun perin seitsemän opiskelijaa. Kaikki seitsemän eivät olleet yhtään kertaa paikalla samaan aikaan. Ensimmäisellä kerralla oli kuusi opiskelijaa. Kuuden opiskelijan ryhmä tuntui myös liian isolta. Täytyy myös huomioida, että Kohtaamistaideryhmän ohjaajia oli vain yksi. Havainnoissa nousi myös tiettyjen asiayhteyksien ymmärtäminen osalla opiskelijoita. Esimerkkinä nousi klassikko työn alun vahaliitujen testailu, kun opiskelijoita ohjattiin testaamaan piirtämistä kovaa tai hellästi. Ohjaajan näkökulmasta osalle oli myös selkeästi väsyttävää työskentelyn monivaiheisuus. Toisaalta jokainen taidemenetelmä on omanlaisensa ja osassa on enemmän vaiheita, kuin toisessa. Työn mallittaminen opiskelijoille ei myöskään oikein onnistunut. Mallittamista olisi pitänyt tehdä taulua käyttäen ja pyytää opiskelijoita määrätietoisemmin katsomaan, miten ohjaaja tekee. Usein opiskelijat olivat jo niin uppoutuneita tekemiseen. He eivät myöskään malttaneet kuunnella tai eivät pystyneet keskittymään kahteen asiaan samanaikaisesti. Ohjeistaminen oli myös ajoittain haastavaa opiskelijoiden eri aikaisuuden takia sekä heidän ymmärtämisen tason vuoksi. Ohjeistus kannattaakin pitää mahdollisimman vähäsanaisena lyhyitä lauseita käyttäen.

7.2 Opiskelijoiden palaute

Opiskelijoilta kerättiin palautetta jokaisen kerran aikana. Haaste palautteen antamiselle on kommunikaatio vaikeudet. Yhdelle opiskelijoista palautteen antaminen tapahtui peukku näyttäen. Puolet ryhmästä pystyi sanoittamaan esimerkiksi mikä oli vaikeaa ja mikä oli parasta Kohtaamistaitteen aikana. Kirjallinen palaute kerättiin viimeisen taidetyöskentelyn lopussa. Viimeiselle kerralla paikalle pääsi, vain viisi opiskelijaa. Yksi paikalla olevista opiskelijoista ei osannut vastata kirjallisesti. Häneltä palaute kerättiin suullisesti.

Palautekyselyssä oli kolme kysymystä, jotka olivat 1. Oliko joku asia vaikea Kohtaamistaideryhmässä 2. Mikä oli parasta Kohtaamistaideryhmässä ja 3. Osallistuisitko uudelleen samanlaiseen taideryhmään. Vastauksia saatiin melko hyvin. Parhaita asioita olivat vesiväreillä maalaus, huivitanssi, monotypia ja värit. Vaikeita asioita olivat arvostuskierroksen adjektiivit, monotypia taidemenetelmä ja muissa lapuissa luki ei mikään tai ei ollut vastausta. Kysymykseen osallistuisivatko opiskelijat uudelleen samanlaiseen toimintaan, vastattiin kaksi kyllä vastausta ja kolme eitä.

Kahta opiskelijaa haastateltiin vielä siitä miksi he eivät osallistuisi uudestaan samankaltaiseen toimintaan. Toinen opiskelijoista sanoi, että koska hän valmistuu koulusta ja toinen sanoi, koska Kohtaamistaitteessa on liikaa vaiheita. Vastaukset osittain tukevat myös ohjaajan havaintoja, joita Kohtaamistaideryhmän aikana tehtiin liittyen Kohtaamistaitteen monivaiheisuuteen. Opiskelija, jolle Kohtaamistaideryhmään osallistuminen oli mieluista, kertoi, että se soveltuu hänelle, koska hänellä on ADD-diagnoosi. Kyseistä opiskelijaa ei myöskään usein jännittänyt olla esillä. Hänelle Kohtaamistaitteen kaikki vaiheet vaikuttivat melko helpoilta.

7.3 Yhteenveto

Kohtaamistaitteen ohjaajan näkökulmasta Kohtaamistaide soveltuu todella hyvin osalle Telma-koulutuksen opiskelijoista. Osalle opiskelijoista se voi toimia enemmän opetuksellisena välineenä, kuin pelkkänä elämyksellisenä taidetoimintana.

Ohjaaminen oli itselleni myös melko uutta, joka toi haasteita ryhmän ohjaukseen. Ohjaamiseen liittyivät myös oma vireystila sekä ohjaamiseen liittyvä jännittäminen, joka saattoi vaikuttaa omaan havainnointi kykyyn jollain ohjauskerroilla. Telma-nuorten innostuminen taitteen tekemisestä ja heidän luovuutensa ilmaiseminen olivat varmasti yksi parhaimmista kokemuksista ohjaajan näkökulmasta. Tunnelma oli jokaisella ohjauskerralla iloinen pääpiirteittäin. Opiskelijoiden keskinäinen vuorovaikutus oli myös positiivista. Tähän varmasti vaikutti se, että osa opiskelijoista tuntevat hyvin toisensa. Kokemuksen ja havaintojen mukaan ryhmään osallistuvat opiskelijat olivat myös oikein hyvä käytöksisiä nuoria.

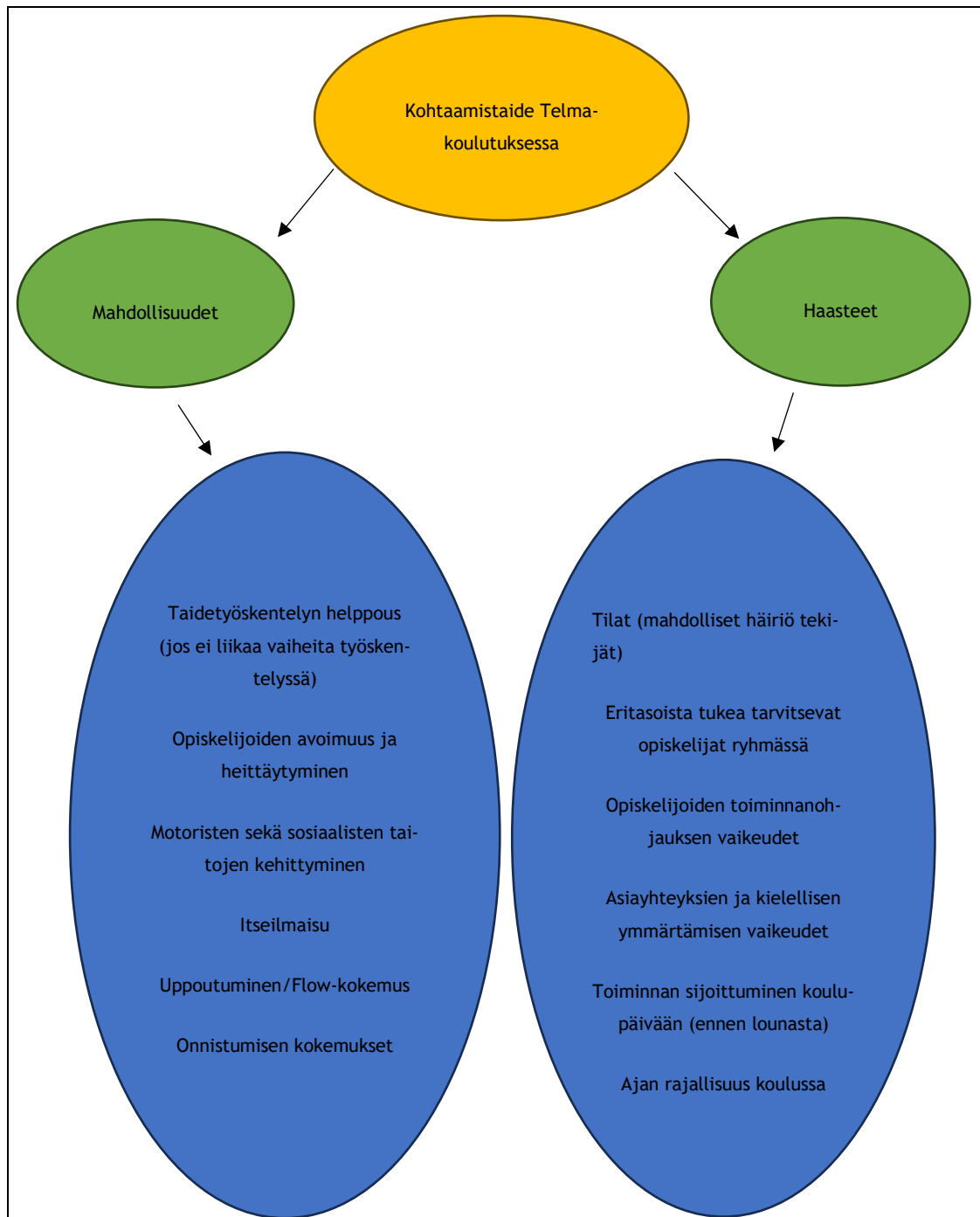
Kohtaamistaide soveltuu varmasti osalle erityistä tukea tarvitsevalle nuorelle. Kyseisten opiskelijoiden kohdalla olisi hyvä, että ryhmä on pieni. Maximissaan 5 opiskelijaa, jos opiskelijoiden taso on hyvin erilainen. Samantasoisten ja vähäisestä toiminnanohjauksen puutteesta kärsivien opiskelijoiden ryhmä voisi olla isompi. Heillä ei ole vaikeuksia vastaanottaa ohjeistusta, ja ryhmässä toimiminen on heille helpompaa. Pienemmässä ryhmässä oli havaintojen perusteella rauhallisempi tunnelma. Selkokielineen ohjeistus on tärkeää Telma-nuorten kanssa. Heille voisi, jopa tehdä sosiaalisen tarinan liittyen taidekertaan. Sosiaalinen tarina on tapahtumien kertominen kuvien keinoin.

Kohtaamistaitteessa on se hyvä puoli, että suunnitelmaa voi muuttaa lennosta. Voi jättää jotain vaiheita pois tai niitä voi lisätä, jos ne eivät sillä hetkellä toimi tai joku muu toimisi paremmin. Ohjauksen aikana tällaisia tilanteita oli jonkun verran. Esimerkiksi yhtenä ohjauskertana arvostuskierroksella oli ajatuksena käyttää vain sanallisia adjektiivilappuja, kun heti huomattiin, että ne ovat liian vaikeita osalle opiskelijoista. Lennosta lisättiin myös kuvia, jotta arvostuksen antaminen olisi helpompaa.

Opettajan havaintojen perusteella Kohtaamistaide tukee opiskelijoiden oppimista monella tavalla. Opettajan kanssa taidekertojen jälkeen käytyjen keskustelujen perusteella moni asia oli toimiva, vaikka ohjaajan näkökulmasta ne jäivät mietityttämään. Esimerkiksi se, oliko työskentelyssä liikaa vaiheita. Toisen havainnoijan tulokset tuovat luotettavuutta Kohtaamistaitteen toimivuuteen erityistä tukea tarvitsevien nuorten parissa. Vieläkin vahvemman luotettavuuden kannalta olisi ollut hyvä, jos havainnoijia olisi ollut enemmän, kuin kaksi. Opiskelijoiden palautteen luotettavuuteen vaikutti heidän ymmärtämisensä taso. Miten hyvin he ymmärsivät palautekysymykset. Osalla opiskelijoista ohjaaja joutui myös päättämään vastaukset havaintojen perusteella, koska opiskelija ei itse osannut kertoa.

Palautteen ja havaintojen pääpaino oli opiskelijoissa, mutta myös opiskelijoiden ohjaajana toimivat työntekijät antoivat hyvää palautetta Kohtaamistaitteesta. Useilla ohjauskerroilla ohjaajat myös itse osallistuivat virittäytymiseen, taidetyöskentelyyn sekä arvostuskierrokseenkin opiskelijoiden kanssa.

Alla olevaan kuvioon 2 on koottu mahdollisuuksia ja haasteita, joita Kohtaamistaideryhmän aikana havaittiin. Vasemmalle puolelle on listattu Kohtaamistaitteen mahdollisuuksia ja oikealla siihen liittyviä haasteita.

Kuvio 3 Mahdollisuudet ja haasteet

Havainnoinnissa tarkasteltiin Kohtaamistaiteen haasteita ja mahdollisuuksia pedagogisesta ja elämyksellisestä näkökulmasta. Opiskelijoiden oman palautteen perusteella Kohtaamistaide soveltuu osalle opiskelijoista oikein hyvin, kun taas osa opiskelijoista ei välttämättä hyödy niin paljon Kohtaamistaiteesta elämyksellisestä näkökulmasta. Miksi Kohtaamistaide soveltuu tai ei sovellu ei ole yksiselitteistä. Pelkkä diagnoosi ei selitä asiaa. Havaintojen mukaan monella nuorella on erilaisia tunne-elämän vaikeuksia sekä paljon epävarmuutta fyysisen sairau- den lisäksi. Jokainen nuori on oma yksilö, jolla on myös omat kiinnostuksen kohteet. Moni

ryhmään osallistunut nuori oli todella taiteellisesti luova ja todella lahjakas. Heidän itsensä kertoman mukaan he ei kuitenkaan maalaa tai piirrä kotona vapaa-ajalla.

8 Pohdinta

Oli hienoa seurata opiskelijoiden matkaa Kohtaamistaiteen parissa. Opiskelijoiden innokkuus ja ilo taidetta tehtäessä oli jokaisella ohjauskerralla havaittavissa. Taiteella on tutkimusten, kokemuksen ja havaintojen mukaan vaikutuksia meidän hyvinvointiimme. WHO:n (2019) raportin mukaan taide vaikuttaa meidän psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen terveyteen eri tavoin. Meidän tulisikin enemmän arvostaa ja antaa mahdollisuus luoville menetelmille erilaisten ihmisryhmien parissa. Tavoitteellinen taidetoiminta antaa mahdollisuuden tehdä hyvää niin yksilö, kuin yhteiskunnallisellakin tasolla myös ennaltaehkäisevästi. (Houni ym. 2020, 112.)

Kohtaamistaiteen vahvuus on siinä, että sen sisällä tapahtunut toiminta voi sisältää erilaisia luovia menetelmiä, vaikka varsinaisen työskentely vaiheen painotus onkin kuvallisessa taiteessa. (Voutilainen 2014, 38). Kokemusten mukaan Kohtaamistaidetta voisi kutsua myös elämykselliseksi toiminnaksi. Kohtaamistaiteen eri elementit vaikuttavat monella eri tavalla osallistujaan myös sosiaalipedagogisesta näkökulmasta. Moniaistiset harjoitteet rentouttavat ja herättävät luovuuden. Yhdessä tekeminen antaa kuuluvuuden tunteen. Arvostava kohtaaminen ja vuorovaikutus ohjaajan sekä osallistujien välillä voimaannuttaa. (Voutilainen 2014, 38, Nivala & Ryyänen 2020, 210, Caven-Pöysä 2014, 56.)

Kohtaamistaiteen kolmivaiheinen työskentely toi haasteita, mutta myös mahdollisuuksia opiskelijoille sekä ohjaajalle. Tutkimuksellisesta näkökulmasta tarkasteltuna Kohtaamistaiteen soveltuvuutta erityistä tukea tarvitseville nuorille voisi vielä jatkaa, koska Kohtaamistaiteen toteuttamisessa on niin paljon mahdollisuuksia. Kohtaamistaidetta voisi verrata aarrearkkuun, koska sen avattua sieltä voi löytyä mitä luovempia mahdollisuuksia osallistujan, kuin ohjaajan näkökulmasta. Jokainen Kohtaamistaidekerta ja taidemenetelmä on erilainen, joka vaikuttaa myös tekijäänsä eri tavalla. Ohjaajana työskentelyn lomassa heräsi aina uusia ajatuksia, miten asiat voisi tai olisi voinut toteuttaa palvelen paremmin siihen osallistuvia opiskelijoita.

Tätä teosta lukevan on tärkeä ymmärtää, että tämä oli kertaluonteinen projekti, jossa tutkittiin, vain siihen osallistuneiden Telma-nuorten mahdollisuuksia ja haasteita Kohtaamistaiteen parissa. Toisessa ryhmässä haasteita voisi olla paljon vähemmän tai päinvastoin, ehkä enemmän. Varmaa kuitenkin on, että osalle opiskelijoista se soveltuu todella hyvin ja toivon, että Kohtaamistaidetta tullaan käyttämään erityistä tukea tarvitsevien nuorten parissa.

Kohtaamistaide on hyvinvointia lisäävää toimintaa, jota voidaan myös havaintojen mukaan käyttää oppimisen tukena. Telma-opiskelijat ovat opiskelemassa taitoja itsenäistä elämää varten. Koulutuksen tavoite on vahvistaa nuoren taitoja, joita hän tarvitsee mahdollisessa itsenäisessä asumisessa ja työelämässä (Opetushallitus 2025). Kohtaamistaide voi havaintojen mukaan tukea heidän oppimistansa esimerkiksi sosiaalisissa ja vuorovaikutustaidoissa, jotka ovat monelle Telma-koulutuksessa opiskelevalle yksi isoimmista haasteista. Kohtaamistaide menetelmänä on aina tavoitteellista ja toimintakykyä edistävää (Niiniö 2014, 20). Tämän vuoksi se sopii hyvin ainakin osalle erityistä tukea tarvitsevalle nuorelle osaksi heidän kokonaisvaltaista kuntoutustaan Telma-koulutuksessa.

Lähteet

- Ahava, R. & Vuorio, S. 2014. Virittäytyminen ryhmään ja taidetyöskentelyyn. Teoksessa Pusa, T. 2014. Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle. Laurea-ammattikorkeakoulu. Helsinki: Kopio Niini Oy.
- Ahos, R. & Pusa, T. 2014. Valossa ja varjossa-Kohtaamistaiteen etiikasta. Teoksessa Pusa, T. 2014. Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle. Laurea-ammattikorkeakoulu. Helsinki: Kopio Niini Oy.
- Caven-Pöysä, O. 2014. Arvostuksen osoittaminen. Teoksessa Pusa, T. 2014. Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle. Laurea-ammattikorkeakoulu. Helsinki: Kopio Niini Oy.
- Eskelinen, A. Holmikari, J. & Leinonen, A. 2023. Virtaa Kohtaamistaiteesta. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/790264/Laurea%20Julkaisut%20199.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Fancourt, D. & Finn, S. 2019. WHO. What is the evidence on the role of the arts improving health and well-being? A scoping review. <http://bot.fi/404r>
- Hirsjärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Kariston Kirjapaino Oy: Hämeenlinna.
- Houni, P. Turpeinen, I. Vuolasto, J. 2020. Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja. Taiteen edistämiskeskus (TAIKE): Helsinki.
- Kallinen, T. & Kinnunen, T. 2021. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 11.3.2025. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetaelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>
- Kauppinen, S. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV-Mentelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteiden tietoaarkisto. Viitattu 10.3.2025. https://www.fsd.tuni.fi/menetaelmaopetus/kvali/L6_4.html
- Kelttikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. WSOY: Helsinki.
- Kostamo, P. Airaksinen, T. & Vilkkä, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalliseen oppimisytyöhön. As Printon: Tallinna.
- Launonen, K. 2023. Vuorovaikutus. Kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. 6 uudistettu laitos. Hansaprint Oy: Vantaa.
- Leinonen, A. & Koistinen, K. 2014. Taidetyöskentelyn ohjaaminen. Teoksessa Pusa, T. 2014. Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle. Laurea-ammattikorkeakoulu. Helsinki: Kopio Niini Oy.
- Niiniö, H. 2014. Tavoitteellisuus ja työnohjaus Kohtaamistaiteessa. Teoksessa Pusa, T. 2014. Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle. Laurea-ammattikorkeakoulu. Helsinki: Kopio Niini Oy.
- Niiniö, H. & Holmikari, J. 2014. Perhe ja yhteisö Kohtaamistaiteessa. Teoksessa Pusa, T. 2014. Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle. Laurea-ammattikorkeakoulu. Helsinki: Kopio Niini Oy.
- Nivala, E. & Ryyänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. 3. painos. Printon Trukikoda:Tallinna.
- Opetushallitus. 2025. Viitattu 4.3.2025. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tyohon-ja-itsenaiseen-elamaan-valmentava-koulutus-telma>

Pusa, T. 2014. Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle. Laurea-ammattikorkeakoulu. Helsinki: Kopio Niini Oy.

Rankanen, M. & Pusa, T. 2014. Taideterapia ja Kohtaamistaide suomessa. Teoksessa Pusa, T. 2014. Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle. Laurea-ammattikorkeakoulu. Helsinki: Kopio Niini Oy.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 13.5.2025.
https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4.html

Savikuja, T & Puustjärvi, A. 2022. Nepsy-opas. Tukea neuropsykiatriisiin haasteisiin. Otavan Kirjapaino Oy: Keuruu.

Taikusydan. 2023. Viitattu 4.3.2025. https://taikusydan.turkuamk.fi/uploads/2019/12/fbd42f7a-who_pahkinankuoressa_2023.pdf

Tieteen termipankki. 2025. Viitattu 14.4.2025. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Estetiikka:bigaku>

Timonen, T. & Hämäläinen, P. 2024. Autismikirjon kuntoutusmenetelmät. 2. painos. Printon: Viro.

Turunen, E. Pekonen, E. & Elo, S. 2025. Opinnäytetyön menestystarina. Opinnäytetyöopas sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille ja ohjaajille. Teoksessa Turunen, E. Pekonen, E. Korhonen U. & Tohmola 4. kehittämistyö opinnäytetyönä. Julkaisija Savonia-ammattikorkeakoulu. Theseus ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt ja julkaisut.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/878870/Savonia_2025_1.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Gummerus Kirjapaino Oy: Vaajakoski.

Voutilainen, R. 2014. Moniaistisuus Kohtaamistaiteessa. Teoksessa Pusa, T. 2014. Kohtaamistaide. Käsikirja ohjaajalle. Laurea-ammattikorkeakoulu. Helsinki: Kopio Niini Oy.

Kuviot

Kuvio 1 WHO:n raportista mukailten (Houni ym. 2020, 42)	10
Kuvio 2 Opinnäytetyön prosessi.....	15
Kuvio 3 Mahdollisuudet ja haasteet	37

Kuvat

Kuva 1 Arvostuskierrokseen käytetyt kuvat	19
Kuva 2 Muovikorttityöskentelyä mallia käyttäen.....	19
Kuva 3 Arvostuskierroksella käytettyjä adjektiivejä.....	21
Kuva 4 Värien ja mielikuvituksen käyttöä sekä arvostusta	22
Kuva 5 Virtaavaa vettä musteella	24
Kuva 6 Musteen räiskimistä ja värien käyttöä	24
Kuva 7 Vesistö ja maisemaa.....	25
Kuva 8 Kimonon asettelua	26
Kuva 9 Arvostavaa palautetta.....	27
Kuva 10 Erialaisten maalausvälineiden testailua	29
Kuva 11 Valmiita taideteoksia	29
Kuva 12 Väriiloistoa	31
Kuva 13 Hiililiiduilla piirtämistä sormea käyttäen	32
Kuva 14 Taidenäyttely	32

Liitteet

Liite 1:

Millaisia positiivisia havaintoja teit opiskelijoissa Kohtaamistaideryhmän aikana?

Millaisia negatiivisia havaintoja teit opiskelijoissa Kohtaamistaideryhmän aikana?

Millaisia havaintoja opiskelijoiden sosiaalisissa ja vuorovaikutustaidoissa Kohtaamistaideryhmän aikana?

Sopiiko mielestäsi tämän kaltainen taidetyöskentely erityistä tukea tarvitseville nuorille? Jos vastaus kyllä, mainitse ainakin yksi asia miksi

Mitkä olivat parhaita hetkiä Kohtaamistaideryhmän aikana?

Liite 2:

Oliko joku asia vaikeaa Kohtaamistaideryhmässä?

Mikä oli parasta Kohtaamistaideryhmässä?

Osallistuisitko uudelleen samanlaiseen ryhmään?